

26—27 oktober

Debatter m. m.

Torsdagen den 26 oktober

	Sid.
Meddelande ang. tidsbegränsning av anföranden i frågedebatter.	3
Svar på frågor av:	
herr Hermansson (vpk) ang. åtgärder med anledning av uppgifter om att utländsk säkerhetspolis är verksam i Sverige.	3
herr Andersson i Örebro (fp) ang. tidpunkten för slutförande av utredning om vidgat ekonomiskt skydd åt statsanställda bilförare	5
herr Haglund (s) ang. tidpunkten för slutförande av utredningen rörande ägandeförhållandena och maktkoncentrationen i det privata näringslivet.	6
herr Jansson (vpk) ang. åtgärder mot yttringar av främlingshat och rasdiskriminering.	7
herr Nilsson i Båstekille (h) ang. lokaliseringpolitiska åtgärder avseende sydöstra Skåne.	9
herr Svanberg (s) ang. åtgärder för att förbättra levnadsförhållandena i glesbygderna.	11
herr Jonasson (cp) ang. ökade resurser för bostadsförbättringslåneverksamheten.	12
herr Nilsson i Tvärålund (cp) ang. skogliga beredskapsarbeten inom domänverkets skogar.	12
herr Blomkvist (s) ang. stödåtgärder för fiskare vid Vänern.	13
herr Wennerfors (h) ang. vissa åtgärder beträffande skrivundervisningen.	16
herr Lindahl (s) ang. planeringen för införande av färgtelevision. . .	17
fru Heurlin (h) ang. granskningen av litteratur för sexualundervisningen i skolorna.	19
herr Källstad (fp) ang. statliga studiemedel till studerande vid de frikyrkliga teologiska seminarierna.	21
herr Källstad (fp) ang. informationen om fackskolan.	23

	Sid.
herr Jönsson i Ingemarsgården (fp) ang. tidpunkten för regeringens ställningstagande till förslag om ny länsindelning.....	24
herr Gustafsson i Skellefteå (fp) ang. gemensamma zontaxor för tåg- och busslinjer.....	26
herr Johansson i Simrishamn (s) ang. ersättning av statsmedel för skador till följd av stormen den 17 oktober 1967.....	27
fru Kristensson (h) ang. utredning rörande arbetsbelastningen för högre statstjänstemän.....	28
fru Holmqvist (s) ang. begärd översyn av barnavårdslagen.....	30
Interpellation av herr Jansson (vpk) ang. luft- och vattenvården....	31
Meddelande om enkla frågor av:	
herr Hammarberg (s) ang. förläggning av annan verksamhet till flygets verkstäder i Västerås.....	34
herr Wiklund i Stockholm (fp) ang. den framtida utformningen av svenska u-landsarbetares verksamhet.....	34
herr Wiklund i Stockholm (fp) ang. förbättring av pensionärernas levnadsförhållanden.....	34
fru Kristensson (h) ang. antalet utbildningsplatser för barnmorskelever.....	34
fru Kristensson (h) ang. tidpunkten för påbörjande av utbildning av instruktionssjukgymnaster.....	34
herr Björkman (h) ang. invandrande minoritetsgruppers strävan att bevara sin språkliga, kulturella och religiösa egenart.....	34

Fredagen den 27 oktober

Meddelande om enkel fråga av herr Börjesson i Falköping (cp) ang. förlängning av remisstiden för länsindelningsutredningens betänkande.....	37
---	----

Torsdagen den 26 oktober

Kl. 15.30

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr förste vice talmannen.

§ 1

Meddelande ang. tidsbegränsning av anföranden i frågedebatter

Herr FÖRSTE VICE TALMANNEN yttrade:

Inför höstsessionens första frågestund och med hänsyn till att ett stort antal enkla frågor föreligger till besvarande i dag vill jag erinra om att kammaren i våras antog ett förslag till ändring i kammarens ordningsstadga av innebörd, att svar på enkla frågor och anföranden i anledning därav icke bör överskrida tre minuter.

§ 2

Svar på fråga ang. åtgärder med anledning av uppgifter om att utländsk säkerhetspolis är verksam i Sverige

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet KLING, som yttrade:

Herr talman! Herr Hermansson har frågat statsministern vilka åtgärder regeringen ämnar vidta med anledning av uppgifter om att utländsk säkerhetspolis är verksam i Sverige. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Det är minsann inte någon nyhet för de svenska myndigheterna att flera stater genom agenter och andra rapportörer — begreppet säkerhetspolis torde inte vara adekvat i sammanhanget — bedriver verksamhet i Sverige för att skaffa uppgifter av olika slag. Den svenska säkerhetspolisen som har till

uppgift bl. a. att övervaka och följa det spionage och den olovliga underrättelseverksamhet som kan förekomma inom landet har givetvis sin uppmärksamhet riktad på dessa förhållanden. Det finns därför enligt min mening inte någon anledning att överväga några särskilda åtgärder från regeringens sida med anledning av de uppgifter som herr Hermansson åsyftar.

Vidare anförde:

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Det är möjligt att det finns så många agenter för främmande makt, för CIA och andra organisationer, som bedriver verksamhet i vårt land, att de uppgifter jag syftar på så att säga är vardagsmat. Jag har emellertid svårt att acceptera denna syn på saken. Här gäller det också ett speciellt fall som vållat stor oro bland berörda grupper. De uppgifter som föranledde min fråga till regeringen var följande.

I Stockholms stora morgontidningar för den 19 respektive 20 oktober uppgavs att grekisk säkerhetspolis var verksam i Sverige. Svenska Dagbladet skrev under rubriken »Grekiska säkerhetspoliser oroar landsmän i Småland» följande: »En småländsk stad har haft besök av två grekiska säkerhetspoliser. Denna uppgift lämnar Smålandsgrekerens kurator Thomas Thomén, Växjö, anställd av KFUM, till Svenska Dagbladet. Säkerhetspolisernas främsta uppgift anses vara att spionera på sina landsmän, som i Småland uppgår till ett antal av ca 1 800.»

Dagens Nyheter skrev under rubriken »Grekisk säkerhetspolis jagar landsmän i Sverige»: »Efter militärkuppen i Grekland har övervakningen av de i

Svar på fråga ang. åtgärder med anledning av uppgifter om att utländsk säkerhetspolis är verksam i Sverige

Sverige boende grekerna intensifierats markant. Säkerhetspolis från Grekland finns just nu här i landet för att kontrollera sina landsmäns göranden och låtanden och genom ett väl utbyggt angivarsystem har man nu mycket god kontroll över sina utvandrare.»

Om uppgifterna är korrekta, vilket inte har bestritts, är det synnerligen upprörande. De greker det gäller och som arbetat i vårt land under längre eller kortare tid är mycket kritiskt inställda till militärregimen i sitt hemland. De är demokrater och accepterar inte undertryckandet av demokratin i Grekland. Det är rimligt att vårt land ger de grekiska demokraterna skydd mot av diktaturregimen utsänd säkerhetspolis. De insamlade uppgifterna användes enligt tillgängliga källor för repressalier mot de grekiska medborgarnas släktingar i hemlandet och mot dem själva om de återvänder till Grekland.

Vad kan man då göra för att bereda de grekiska medborgarna sådant skydd? Ja, det finns flera vägar. Regeringen borde öppet uttala sin indignation över den verksamhet som grekisk säkerhetspolis bedriver i vårt land. Den borde också på diplomatisk väg låta meddela makthavarna i Aten sin uppfattning om saken. Om det inte blir någon effekt bör regeringen hemkalla sin ambassadör från Aten — en åtgärd som även i övrigt är befogad. Också mera långtgående steg bör därefter övervägas.

Denna sida av saken har att göra med regeringens allmänna politik, och det var orsaken till att jag riktade min fråga till statsministern.

Den andra sidan av saken är den som har direkt med justitieministerns fögderi att göra. Jag vill fråga justitieministern: Står icke sådan verksamhet, varom berättats i de bägge anförda tidningarna och som inte dementerats, i strid med gällande svensk lagstiftning?

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet KLING:

Herr talman! Det kan ju inte falla inom ramen för en debatt i anledning av en enkel fråga att gå in på svensk säkerhetstjänsts arbetsmetoder och arbete över huvud taget. Jag tror inte heller att frågan är särskilt lämpad för en sådan debatt som herr Hermansson tydligen vill ha. Låt mig kort och gott konstatera, att helt allmänt kan vi nog säga att någon organiserad kontroll av de åsyftade utlänningarna i Sverige inte synes föreligga.

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Jag hoppas verkligen att det är riktigt som justitieministern sade i sitt senaste anförande, att någon organiserad verksamhet för kontroll över de grekiska medborgarna i vårt land icke förekommer, men det synes mig som om en rad uppgifter talar däremot. Det är inte bara de uppgifter, som jag anförde i mitt tidigare inlägg, utan också uppgifter om de ansträngningar som görs av den grekiska beskickningen och grekiska konsulat här i landet för att registrera de grekiska medborgarna och därigenom få kontroll över denna befolkningsgrupp.

Jag hoppas att regeringen följer frågan med uppmärksamhet. Jag hade också hoppats att regeringen här genom justitieministern skulle ge uttryck för sin indignation över denna jakt på grekiska demokrater i vårt land.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet KLING:

Herr talman! Jag vill bara konstatera att enligt folkrättens principer föreligger det inte hinder för en ambassad eller ett konsulat att registrera medborgare i det land som ambassaden eller konsulatet företräder. I de svenska konsulatsavtalen med Storbritannien och Frankrike finns en registreringsrätt härvidlag angiven, men den torde exi-

Svar på fråga ang. tidpunkten för slutförande av utredning om vidgat ekonomiskt skydd åt statsanställda bilförare

stera också utan särskilda sådana avtal. Vi har t. o. m. uppmanat våra egna utlandsmyndigheter att föra förteckningar över svenska medborgare inom ifrågavarande myndigheters verksamhetsområde. Detta tjänar det legitima syftet att möjliggöra för utlandsmyndigheterna att i krissituationer — exempelvis vid olyckshändelser — snabbt komma i kontakt med landsmännen och deras anhöriga. En dylik registrering kan ju också ha sin betydelse för lösningen av frågan om utlandssvenskarnas möjlighet att delta i svenska politiska val. Man kan därför inte *rent generellt* fördöma en sådan registrering som vi själva deltar i genom våra egna utlandsmyndigheter.

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Det är möjligt att man kan se frågan så från rent juridisk synpunkt, men jag tror att vi skall göra skillnad mellan regimen i Sverige och regimen i Grekland. Den parallell som justitieministern drog finner jag — för att uttrycka mig hovsamt — en smula olämplig.

Justitieministern känner lika väl som vi andra till de speciella förhållanden som råder i Grekland, där en militärjunta har krossat demokratin och nu regerar sedan ett antal månader. Denna militärregims verksamhet för att registrera de grekiska medborgarna här i Sverige är ett direkt försök att påverka dem, att få kontroll över vad de gör och att utöva repressalier i hemlandet. Jag tror att man bör skilja detta från den verksamhet som svenska konsulat bedriver i syfte att bereda utlandssvenskarna rösträtt. Här torde snarast syftet vara det motsatta, nämligen att beröva vissa greker rösträtt.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet KLING:

Herr talman! Jag saknar givetvis anledning att i den svenska riksdagen 1* — *Andra kammarens protokoll 1967. Nr 38*

vare sig försvara eller bekämpa en utländsk regimen. Såvitt vi har kunnat konstatera förekommer det icke någon organiserad verksamhet i det syfte som herr Hermansson talar om. Det återstår att bevisa en sådan.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 3

Svar på fråga ang. tidpunkten för slutförande av utredning om vidgat ekonomiskt skydd åt statsanställda bilförare

Ordet lämnades på begäran till

Herr statsrådet WICKMAN, som yttrade:

Herr talman! Herr Andersson i Örebro har frågat finansministern när utredningen om vidgat skydd åt statsanställda bilförare väntas vara slutförd. Finansministern har överlämnat frågan till mig för besvarande.

Jag har av utredningsmannen erfarit att hans arbete, som först bedömdes kunna vara slutfört redan under innevarande år, inte beräknas kunna vara avslutat förrän år 1968. Anledningen härtill är att det under utredningens gång visat sig komplicerat att utan vidare överföra den privata förarplatsförsäkringens bestämmelser och villkor till den statliga sektorn.

Mitt svar är alltså att utredningen beräknas vara slutförd under år 1968.

Vidare anförde:

Herr ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! Jag får tacka statsrådet Wickman för svaret på min fråga.

Det har förflutit ganska lång tid sedan förarskyddsutredningen enligt direktiven skulle ha avslutat sitt arbete. När jag läste direktiven hoppades jag på att frågan om vidgat skydd för statsanställda förare skulle bli klar före högertrafikomläggningen. Så blev nu

Svar på fråga ang. tidpunkten för slutförande av utredningen rörande ägandeförhållandena och maktkoncentrationen i det privata näringslivet

inte fallet. Dess bättre har olycksfallsstatistiken varit gynnsam efter trafikomläggningen. Trots detta har trafikolyckor med dödlig utgång drabbat statsanställda bilförare som saknat det skydd som förarplatsförsäkringen ger de efterlevande.

Trygghetsfrågorna för de anställda är i olika sammanhang aktuella, och detta är i högsta grad en sådan trygghetsfråga; den berör ju flera tusen anställda inom den statliga sektorn. Visserligen har några grupper av statsanställda klarat detta problem genom att teckna egna försäkringar, men man förstår att de uttrycker sitt missnöje över att staten som arbetsgivare inte löst förarplatsförsäkringsfrågan för deras vidkommande, då man vet att denna trygghetsfråga är ordnad inom den kommunala sektorn och det privata näringslivet.

Vi känner till att statliga utredningar görs grundligt och tar sin rundliga tid. Från början ansåg man emellertid inte denna fråga vara så komplicerad, utan den skulle ha kunnat lösas till år 1967, såsom finansministern förväntade sig i direktiven. Nu visar det sig att det är mera komplicerat än man tidigare tänkt att överföra förarplatsförsäkringen på de statliga fordonen.

I vad mån utredaren enbart sysslar med denna fråga känner jag givetvis inte till, men det är av vikt att han får ägna sig endast åt denna utredning så att den snabbt blir klar. Det är i hög grad angeläget att de statliga bilförarna får detta skydd.

Herr statsrådet WICKMAN:

Herr talman! Jag har ingen anledning att polemisera mot herr Andersson i Örebro — i fråga om angelägenheten av att få denna fråga uppklarad är vi fullt överens.

Såvitt jag kan finna framgår det inte av direktiven att utredningen skulle kunnat bli färdig under loppet av 1967

— det var utredningsmannens egen bedömning som herr Andersson citerar. Nu har det visat sig att denna fråga är något mer komplicerad än vad både herr Andersson och finansministern räknade med när utredningsmannen började sitt arbete. Jag tror dock att han arbetar med all den snabbhet vi kan begära av honom, och hans förslag kommer att läggas fram under 1968.

Herr ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! Det står i riksdagsberättelsen att arbetet beräknas vara slutfört under första halvåret 1967.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4

Svar på fråga ang. tidpunkten för slutförande av utredningen rörande ägandeförhållandena och maktkoncentrationen i det privata näringslivet

Ordet lämnades på begäran till

Herr statsrådet WICKMAN, som yttrade:

Herr talman! Herr Haglund har frågat finansministern när utredningen rörande ägandeförhållandena och det privata näringslivet väntas komma med sitt slutbetänkande. Finansministern har överlämnat frågan till mig för besvarande.

Utredningen beräknas fr. o. m. det instundande årsskiftet redovisa resultatet av sitt arbete i form av en serie delbetänkanden, som avslutas med ett slutbetänkande senare under våren.

Vidare anförde

Herr HAGLUND (s):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet Wickman få framföra mitt tack för svaret på min fråga om vid vilken tidpunkt utredningen om maktkoncentrationen inom det privata näringslivet

Svar på fråga ang. åtgärder mot yttringar av främlingshat och rasdiskriminering kan tänkas framlägga sitt betänkande. Vi har nu fått besked om att det kommer att framläggas efter årsskiftet i form av delbetänkanden och att slutbetänkandet framläggs under våren, och det är jag tacksam för.

Jag hoppas att vi, när dessa betänkanden lagts fram, inte får en sådan debatt som vi hade här i riksdagen när vi beslöt begära denna utredning. Naturligtvis betecknades den på borgerligt håll som onödig, motionen vore en okynnesmotion som inte hade något existensberättigande o. s. v. En av riksdagens borgerliga ledamöter ifrågasatte faktiskt om de socialdemokratiska riksdagsmännen över huvud taget skulle behöva motionera om sådana frågor. Han uttryckte sig ungefär som att det hade varit mycket mera praktiskt och bekvämt, om de socialdemokratiska riksdagsmännen gått upp till kanslihuset och gråtit fram en sådan motion.

Men nog nu om detta; tiden har gått, och tiden läker ju alla sår. Nu har vi fått en maktkoncentrations- och maktspelsdebatt på ett högre plan och i större utsträckning än vi hade i början på 1960-talet när vi beslöt begära denna utredning. Jag betraktar det som ett bevis på svenska folkets ökade intresse för att se hur vårt samhälle fungerar, och det hoppas jag skall fortsätta.

Jag ber än en gång att få tacka för svaret.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5

Svar på fråga ang. åtgärder mot yttringar av främlingshat och rasdiskriminering

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet KLING, som yttrade:

Herr talman! Herr Jansson har frågat mig om jag har uppmärksammat de yttringar av främlingshat och ras-

diskriminering som har kommit till uttryck här i landet och om jag överväger några åtgärder för att motverka dessa tendenser.

De problem som herr Jansson tar upp i sin fråga uppmärksammade jag redan för ett par år sedan och jag har också vidtagit åtgärder av det slag som herr Jansson efterlyser. I början av förra året tillkallade jag tre sakkunniga för att utreda frågan om behovet av en effektivare lagstiftning mot rasdiskriminering. Enligt direktiven skall utredningen bl. a. överväga möjligheterna att utforma ett straffsanktionerat förbud mot att avvisa en person på grund av hans ras eller nationalitet från hotell, restauranger, kaféer och liknande inrättningar som står öppna för allmänheten.

Utredningen beräknas lägga fram sitt betänkande under nästa år.

Vidare anförde:

Herr JANSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min fråga. Ju mer intresse jag ägnat åt denna fråga, desto mera har jag kommit underfund med att den kanske borde aktualiserats i interpellationens form för att skapa möjligheter till ett meningsutbyte.

Jag fann en speciell anledning att ställa denna fråga när en företagare i strid med god sedvänja och gott affärsskick tillät sig diskriminerande uttalanden om utländska medborgare i pressen och på sitt konditori anställde en uniformerad ordningsvakt, också han utländsk medborgare, som skulle sortera kunderna, såsom det heter i en av innehavaren betald annons i en kvällstidning, enligt principen: »Alla välartade gäster är välkomna.»

Vi har under de senaste åren haft en rad fall där färgade medborgare nekats tillträde till näringsställen och hotellrum. Det har förekommit en rad exempel där färgade och utländska medbor-

Svar på fråga ang. åtgärder mot yttringar av främlingshat och rasdiskriminering

gare mött särskilda svårigheter på bostadsmarknaden, även när det gäller uthyrning av enkla möblerade rum. Det har dessutom nyligen inträffat att uppskattade popidoler avvisats på grund av att deras klädsel och hårets längd inte passat innehavaren av ett näringsställe i södra Sverige. Det var vidare inte så länge sedan en framstående exilteatergrupp nekades servering, och liknande fall har förekommit.

Jag är helt införstådd med statsrådets direktiv när det gäller den utredning han erinrade om. Jag tror att det är mycket viktigt att denna kommer till stånd och att vi, som också varit med om att ratificera FN:s konvention i dessa frågor, gör en komplettering av vår egen lagstiftning i detta avseende.

Jag skulle emellertid vilja fråga statsrådet varför denna utredning blivit fördröjd. I direktiven finner jag att man hade förväntat att den skulle bli färdig i år, men nu uttalas det att den inte kommer att bli färdig förrän år 1968.

Det finns också en arbetsgrupp som arbetar med invandrarfrågor. Jag skulle vilja fråga när den beräknas bli färdig med sitt arbete. Problemet kommer sannolikt att växa i så måtto att den utländska arbetskraften ökar. Konkurrensen på bostadsmarknaden visar ingen tendens att minska. De aktuella arbetslöshetssiffrorna visar att det blir en konkurrens om arbetstillfällena, och man måste då räkna med att de utländska medborgare, som kommer till vårt land, får möta en kanske ofta aningslös anti-inställning.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet KLING:

Herr talman! Detta är ett lagstiftningsområde som inte är så alldeles enkelt, och det förutsattes inte i direktiven att utredningen skulle bli färdig 1967. Däremot angav utredningen själv i 1967 års riksdagsberättelse, att den beräknade att kunna slutföra sitt arbete under detta år. Tyvärr har det av

för mig obekant anledning visat sig att kommittén inte framlägger sitt betänkande förrän till våren.

Härefter meddelade herr talmannen, att herr Källstad begärt ordet; och beslöt kammaren att beträffande denna fråga upphäva den i § 20 mom. 4 kammarens ordningsstadga föreskrivna inskränkningen i yttranderätten.

Härefter meddelade herr förste vice talmannen, att herr Källstad begärt ordet; och beslöt kammaren att beträffande denna fråga upphäva den i § 20 mom. 4 kammarens ordningsstadga föreskrivna inskränkningen i yttranderätten.

I enlighet härmed lämnades ordet till

Herr KÄLLSTAD (fp), som yttrade:

Herr talman! Jag har begärt ordet därför att jag råkar tillhöra den statliga utredning som behandlar frågan om förbud mot rasdiskriminering. Nu ställde herr Jansson den direkta frågan varför utredningen har fördröjts. Jag känner mig då uppkallad att här säga några ord.

Dröjsmålet beror väsentligen på att vi i denna fråga också har tagit kontakt med nordiska representanter för Danmark, Norge och Finland. Flera sammanträden har förevarit med dessa representanter. Vi har också under oktober månad företagit en resa till England, det enda land där man har en lagstiftning i denna fråga, för att studera konsekvenserna av »Race Relations Act», som antogs 1965 samt den board, »Race Relations Board», som är ett slags klagomur för dem som anser sig ha blivit föremål för en rasdiskriminerande handling.

Dessa nordiska kontakter, detta utbyte med representanter — främst jurister — för Norden och kontakterna med England har gjort att vi räknar med att under 1968 få vår utredning klar. Den kommer med största sannolikhet att innebära förslag om lagstift-

Svar på fråga ang. lokaliseringspolitiska åtgärder avseende sydöstra Skåne

ning med förbud mot rasdiskriminerande handlingar, speciellt i vad gäller hotell, restauranger och kaféer. Där emot är svårigheterna större när det gäller bostads- och arbetsmarknadsfrågor, ty där är möjligheterna mindre att skaffa bevis att rasdiskriminering föreligger.

Jag har velat säga detta som ett komplement till och en verifiering av justitieministerns svar.

Vidare anförde

Herr JANSSON (vpk):

Herr talman! Till vad herr Källstad här anförde vill jag bara foga den anmärkningen att det förefaller som om hela 1968 också skulle gå åt innan utredningen är färdig. Jag förstår att det är ett stort arbete utredningen har, men det hade varit önskvärt att man i stället hade utökat kommitténs kapacitet så att arbetet hade kunnat bedrivas fortare.

Jag ifrågasätter inte att vi behöver en lagstiftning på detta område, men jag vill också säga att det kanske redan nu skulle vara möjligt för myndigheterna att skärpa sig på flera områden och ta itu med vissa tendenser som nu finns. Jag tror att redan de lagar vi har i dag medger den möjligheten.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 6

Svar på fråga ang. lokaliseringspolitiska åtgärder avseende sydöstra Skåne

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet JOHANSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr Nilsson i Bästekille har frågat mig om jag vill medverka till att lokaliseringsbidrag kan utgå till sydöstra Skåne samt i övrigt vidta åtgärder som kan positivt påverka utvecklingen i detta område.

Enligt lokaliseringskungörelsen är lokaliseringsstöd visserligen i första hand

avsett för det norra stödområdet, men stöd kan också utgå i övriga delar av landet i särskilda fall. Sälunda kan stöd utgå bl. a. när avsevärda sysselsättnings svårigheter förutses eller uppkommit till följd av industrinedläggning i samband med omfattande branschrationisering eller av liknande orsak. Också när speciella skäl talar för att en industriort med ensidigt näringsliv bör tillföras ytterligare industriföretag får lokaliseringsstöd beviljas utanför norra stödområdet.

Det stöd som har utgått till företag belägna utanför norra stödområdet har främst orsakats av de strukturförändringar som kännetecknat utvecklingen under det senaste året. Dessa förändringar har krävt punktinsatser inom särskilt utsatta regioner. Jag kan här nämnda Uddevalla-, Borås-, Oskarshamns-, Karlskrona- och Västerviks-regionerna där behov har uppstått av särskilda lokaliseringspolitiska insatser och där sådana också har vidtagits.

Någon särskild begränsning beträffande den form av lokaliseringsstöd, som lokaliseringsbidragen utgör, har inte föreskrivits i kungörelsen. Emellertid har hittills i praxis stor försiktighet iakttagits vid prövningen av ansökningar om lokaliseringsbidrag från företag som ämnar etablera sig utanför norra stödområdet. Bidrag har ansetts böra utgå bara när det gällt lokaliseringar till orter i omedelbar närhet av gränsen för stödområdet. I övrigt har stöd lämnats enbart i form av lokaliseringslån.

Vidare anförde:

Herr NILSSON i Bästekille (h):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet Johansson få framföra ett tack för svaret på min fråga.

Av svaret framgår att några hinder egentligen inte föreligger för lokaliseringspolitiska åtgärder i sydöstra Skåne. Men vid den praktiska tillämpningen blir det ingenting av det hela. Mo-

Svar på fråga ang. lokaliseringspolitiska åtgärder avseende sydöstra Skåne

tiveringen för den fråga jag ställde är just den oro som i långa tider har härskat i min lilla landsända. Vi har från myndigheternas sida varit föremål för åtgärder som dels har varit av inskränkande natur och dels har varit underlåtenhetssynder på detta område. För en del år sedan gick en film som hette »Mordet på jultomten». Människorna i det aktuella området anser faktiskt att de åtgärder som vidtagits och de åtgärder som icke vidtagits kan sammanföras under rubriken »Mordet på Österlen».

Vi har blivit av med tullkammaren i Simrishamn. Vi har blivit hotade med att få domsagan indragen, men tack vare justitieministern har vi hittills förskonats från detta. Det blir kanske inte heller något av med saken — jag frågade en av de anställda på domsagan häromdagen och han sade att antalet ärenden ökat med 50 procent. Då kan man ju inte gärna motivera en indragning med att det inte finns något att göra på domsagan.

Vi har från alla håll där nere — från kommunala myndigheter, från landstinget och från bygdens riksdagsrepresentanter — försökt få ett gymnasium. Ännu har ingenting gjorts. Det svar vi fått är endast: Skaffa företag och därmed människor till bygden, så skall ni få ett gymnasium. Men när människorna frågar om det finns någon högre läroanstalt, där deras barn kan få utbildning, så måste vi svara nej, och då kan människorna inte tänka sig att komma dit. Det blir alltså en ond cirkel, och enligt min mening är det statens skyldighet att se till att denna onda cirkel bryts.

Det senaste vi fick höra var — det skedde häromdagen — att vissa länsplanerare tänkt ut att den bostadskvot på 185 lägenheter, som vi fått det senaste året, skulle minskas till 34 lägenheter i Österlen. När planeringsrådet sammanträdde ändrades siffran i alla fall till 125 lägenheter. Det förvånar mig något att planeringsrådet, där

det sitter en representant för Simrishamns stad, över huvud taget kunde gå med på en prutning. Men det får vederbörande representant svara för själv — jag skall inte angripa honom här i kammaren, där han inte kan försvara sig. Jag anser att vi har behov av att få den bostadskvot vi tidigare haft utan någon minskning.

Vidare vill jag bestämt ta avstånd från angreppen på vår landshövding. Man har sagt att det vore bättre om vi fördes till Malmöhus län. Men ingen skall inbilla mig att det vore bättre. Jag tar alltså bestämt avstånd från angreppen på vår landshövding, som säkerligen gör vad han kan.

Statsrådet har mycket att göra. Men kom ned till oss på Österlen en gång, så att vi får diskutera dessa problem innan det är för sent!

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Jag tackar för inbjudan och kan tala om för herr Nilsson i Bästekille att vi avsatt några dagar i början av november för ett besök bl. a. nere i Österlen. Arbetsmarknadsstyrelsens chef kommer också att delta i det besöket.

Vad som framför allt bör uppmärksammas nu är självfallet vilka möjligheter som finns att åstadkomma en uppbyggnad av nya företag, d. v. s. en lokalisering av företag. Vi har sagt, att i den mån det finns företag som är intresserade av lokalisering till det område som diskussionen här gäller, så är vi beredda att pröva frågan om lokaliseringsstöd. Detta är en av utgångspunkterna för de åtgärder som bör vidtagas — det är dithän man bör sträva.

Arbetet med att åstadkomma en lösning av de mera långsiktiga problemen — planeringsfrågorna i allmänhet — där vi får ge oss i kast med den kommunala planeringen och regionplaneringen över huvud taget, är redan i gång och bör komma att ge resultat.

Svar på fråga ang. åtgärder för att förbättra levnadsförhållandena i glesbygderna

Rent allmänt vill jag säga att statsmakterna har ett intresse av att bistå det område som utgörs av den sydöstra delen av Skåne och då framför allt se till att några bärkraftiga centralorter och därmed bärkraftiga regioner kommer att finnas kvar där. Jag är övertygad om att möjligheterna härvidlag är ganska stora.

Herr NILSSON i Bästekille (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Johansson för att han i sitt senaste anförande lovade oss att han skulle komma ned och diskutera dessa svåra problem. Jag tror att en sådan diskussion är en av förutsättningarna för att vi skall komma någon vart.

Statsrådet sade bl. a., att om företaget är intresserade av lokalisering till Österlen, så visst skall staten medverka. Jag vill då framhålla att flera företag har visat intresse, men just därför att de inte kunnat få lokaliseringsbidrag och därför att den högre undervisningen inte varit ordnad, så har företagen dragit sig tillbaka och sagt: Vi får väl vänta och se.

Jag tror att om en samordning kunde komma till stånd — så att man lät bli att lägga ned järnvägar innan ersättningsvägar byggts m. m. — skulle vi i Österlen kunna se framtiden an med tillförsikt. Statsrådets senaste anförande gav mig i alla fall något hopp om att det skall finnas framtid även för vår lilla landsända. Tack, herr statsråd!

Härmed var överläggningen slutad.

§ 7

Svar på fråga ang. åtgärder för att förbättra levnadsförhållandena i glesbygderna

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet JOHANSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr Svanberg har frågat om förslag kan förväntas om åtgärder av social eller annan karaktär avsedda att underlätta levnadsförhållandena i glesbygderna.

Förslag till sådana åtgärder som herr Svanberg aktualiserar i sin fråga förbereds av en särskild arbetsgrupp, som består av tjänstemän i olika departement och företrädare för kommunförbundet m. fl. Arbetsgruppen har hittills särskilt arbetat med åldringsvårdens problem i glesbygderna. En systematisk genomgång av ärendegrupper med speciellt intresse från glesbygdssynpunkt pågår för närvarande departement för departement. Delvis torde gruppens förslag komma att avse åtgärder som inte påkallar riksdagens medverkan. I den mån förslagen befinnes ändamålsenliga kan omedelbara åtgärder vidtas. Sådana förslag som kräver riksdagsbeslut kommer att efter vanlig beredning i respektive departement föreläggas riksdagen.

Vidare anförde

Herr SVANBERG (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka inrikesministern för svaret på min fråga, av vilket det framgår att man inom kanslihuset arbetar med dessa problem.

I en passus säger statsrådet att vissa åtgärder bör kunna vidtas utan riksdagens medverkan. Meningen som följer lyder: »I den mån förslagen befinnes ändamålsenliga kan omedelbara åtgärder vidtas.» Jag hoppas att jag får läsa ordet »kan» som liktydigt med »skall». Förhållandena i våra glesbygderna är nämligen sådana att omedelbara åtgärder på många håll är nödvändiga. Vi vet alla hur servicen där undan för undan försämras allteftersom befolkningsuttunningen går fram. De som blir kvar är framför allt de äldre människorna, som ingen industri i tätortsregionerna vill köpa upp. Där finns emellertid också ett visserligen minskande men dock ännu betydande antal människor, som måste stanna där för

Svar på fråga ang. ökade resurser för bostadsförbättringslåneverksamheten — Svar på fråga ang. skogliga beredskapsarbeten inom domänverkets skogar

att ta till vara skogen och andra naturtillgångar. Det kan inte vara förenligt med den samhällssolidaritet som vi berömmar oss av att lämna dessa en mycket sämre service än vi andra anser oss ha rätt att få. Jag finner det ganska självklart att ett samhälle, som utnyttjar den unga arbetskraften från glesbygderna i sin produktion, också skall sörja för att dessa människor får tillgång till samma service som andra. Därför är det nödvändigt med mycket snabba åtgärder.

Talet om att vi har råd med en glesbygd måste övergå till handling. Jag noterar att inrikesministern tydligen är inne på den vägen.

Det finns också en annan synpunkt på detta problem, som jag kan nämna några ord om. Inte bara enstaka byar utan hela landsändar hotas av en katastrofal utveckling, om ingenting göres; det gäller t.ex. en stor del av Norrlands inland. Några av de tätorter som finns där måste bevaras åt framtiden genom aktiva åtgärder. En ensidig näringslivsplanering från industrins sida får inte äventyra hela områdets utveckling. Statsmakterna måste gå in med en effektiv regional planering och vidta åtgärder så att några stödjeppunkter blir kvar inom regionen. Jag hoppas att detta angelägna problem också mycket snabbt kan få sin lösning, ty eljest kommer det att uppstå svårigheter för hela vårt näringsliv genom att vi inte kan ta till vara våra naturtillgångar.

Jag är alltså övertygad om att »kan ske» betyder »skall ske» och att det skall ske mycket snart. Än en gång tackar jag för svaret.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 8

Svar på fråga ang. ökade resurser för bostadsförbättringslåneverksamheten

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet JOHANSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr Jonasson har frågat om jag avser att inom den närmaste tiden lägga fram förslag om ökade resurser för bostadsförbättringslåneverksamheten.

Mitt svar är: Ja.

Vidare anförde

Herr JONASSON (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka inrikesministern för ett positivt och bestämt svar. Tack!

Härmed var överläggningen slutad.

§ 9

Svar på fråga ang. skogliga beredskapsarbeten inom domänverkets skogar

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet HOLMQVIST, som yttrade:

Herr talman! Herr Nilsson i Tvärålund har frågat om jag — mot bakgrunden av den bekymmersamma samsättningsituationen i Norrlands inland — är beredd medverka till att domänverkets skogar kommande vinter ställs till förfogande för skogliga beredskapsarbeten, i första hand för svårplacerad arbetskraft.

Till svar vill jag meddela att domänstyrelsen — efter överläggningar med arbetsmarknadsstyrelsen — den 29 september i år ställt 43 000 dagsverken skogsarbete på domänverkets skogar i Norrlands inland till arbetsmarknadsstyrelsens förfogande. Dessa dagsverken är avsedda för äldre — »svårplacerade» — arbetslösa skogsarbetare. Härutöver har domänstyrelsen för den stundande vintersäsongen ställt 42 000 dagsverken vägarbete i Norrlands inland till arbetsmarknadsstyrelsens för-

Svar på fråga ang. stödåtgärder för fiskare vid Vänern

fogande. Det spørsmål, som herr Nilsson tar upp i sin fråga, har således lösts redan för en månad sedan.

Vidare anförde:

Herr NILSSON i Tvärålund (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet för svaret på min fråga.

Det är tacknämligt att denna fråga nu äntligen har lösts — det borde varit gjort för länge sedan. Jag finner det helt naturligt att alla skogsägarkategorier — naturligtvis inklusive domänverket och staten — visar samma ansvar och intresse för denna fråga.

Statsrådet säger i svaret att frågan löstes *redan* för en månad sedan. Även den tidpunkten var dock sen med hänsyn till planeringen av verksamheten i vinter. I vanligt skogsbruk behöver man en betydande tid för planering, och beredskapsarbeten i skogen är inget undantag. Nu återstår att se om domänverkets medverkan kan bli tillräckligt smidig. Jag hoppas att statsrådet vill hjälpa till härmed så att de kategorier som jag åsyftade med min fråga kan tillgodogöra sig den sysselsättningsresurs som angives i svaret.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet HOLMQVIST:

Herr talman! Herr Nilsson i Tvärålund noterar således med tillfredsställelse att dessa arbeten kommer till stånd, och jag vill betona att det är ganska betydande insatser som domänverket gör. De innebär att kanske 500 människor kan beredas sysselsättning under den kommande vintern med de 43 000 dagsverken som ställts till förfogande.

Anledningen till dröjsmålet är att domänverket har en hel del äldre arbetskraft som måste sysselsättas med sådana här uppgifter — röjning, dikning, fritidsverksamhet o. s. v. — och därför är det inte så lätt att både tillgodose behovet att sysselsätta den egna

arbetskraften och bjuda ut arbetsuppgifter till arbetsmarknadsstyrelsen. Man måste välja arbetsuppgifterna med omsorg. Vi kan inte räkna med arbeten som skulle tynga den redan pressade marknaden för skogsbruket. Det är således inte möjligt att tillgripa avverkning. Ur den synpunkten tycker jag att domänverkets åtgärder är mycket betydelsefulla för att möta sysselsättningsproblemen i Norrlands inland.

Herr NILSSON i Tvärålund (cp):

Herr talman! Jag vill gärna instämma i vad statsrådet säger att de åtgärder som domänverket nu äntligen har vidtagit är utomordentligt betydelsefulla. Det anmärkningsvärda är bara att dessa åtgärder inte har vidtagits långt tidigare. Vi förstår nu vilken förlust de många arbetslösa människorna i Norrlands inland lidit på grund av dröjsmålet. Jag uppskattar nu naturligtvis de åtgärder som har vidtagits och jag hoppas att statsrådet förstår varför jag med sådan enträgenhet har engagerat mig i denna fråga.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet HOLMQVIST:

Herr talman! Jag vill erinra herr Nilsson i Tvärålund om att det inte är möjligt att både äta upp smörgåsen och ha den kvar. Därför tror jag vi kan säga att dessa åtgärder är särskilt välkomna i nuvarande situation. De arbeten som utföres nu kan inte göras om en gång till. Domänverket har fått göra en inventering av vad som varit möjligt att utföra i nuvarande läge.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 10

Svar på fråga ang. stödåtgärder för fiskare vid Vänern

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet HOLMQVIST, som yttrade:

Svar på fråga ang. slödtåtgärder för fiskare vid Vänern

Herr talman! Herr Blomkvist har frågat om jag är beredd att vidta särskilda åtgärder för att stödja och hjälpa fiskarna vid Vänern, som hotas av betydande försäljningssvårigheter i samband med företagen utredning om kvicksilverhalten i vänernfisken.

Som svar på herr Blomkvists fråga vill jag meddela att Svenska Insjöfiskarens Centralförbund i en framställning allmänt tagit upp frågan om vissa åtgärder i anledning av svårigheter för fiskarna på grund av uppgifter om kvicksilverförekomst i fisk. Framställningen har remitterats till ett antal myndigheter för yttrande. Av de hittills inkomna yttrandena framgår att frågan om ersättning för inkomstbortfall till följd av försäljningssvårigheter är komplicerad inte minst med hänsyn till konsekvenserna på andra områden. Sedan remissbehandlingen avslutats kommer ärendet att prövas av regeringen.

Vidare anförde:

Herr **BLOMKVIST** (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga. Statsrådet hänvisar i sitt svar till en framställning från Svenska Insjöfiskarens Centralförbund. Också jag har tagit del av denna framställning och där även kunnat notera den oro förbundet känner inför köpstopp, nedsatta priser och avsättningsvårigheter. Jag tror att det finns all anledning att erinra om att denna framställning gjordes i början av maj månad i år. Sedan dess har uppgifter i press, radio och TV om docent Tejnings utredning om kvicksilverhalten i vänernfisken ytterligare ökat svårigheterna för insjöfiskarna.

Resultatet av undersökningarna visade ganska höga kvicksilvervärden jämfört med vad docent Tejning anser vara normalt. Han anser nämligen att fisken inte får innehålla högre kvicksilverhalt än 170 nanogram per kilo fisk. Vi skall samtidigt komma ihåg att

genomsnittsvärdet för vänernfisken i dag är 870 nanogram per kilo fisk. Det av docent Tejning föreslagna gränsvärdet innebär att fisken i Vänern i dag är hälsovådlig.

Statens institut för folkhälsan har i varje fall hittills haft en annan uppfattning. Denna statliga myndighet har utfärdat en rekommendation, där gränsvärdet sätts till 1 milligram per kilo fisk, vilket betyder att fisken i Vänern kan godkännas som människoföda.

Jag skulle i detta sammanhang vilja vädja till statsrådet att tillse att de berörda myndigheterna så snart som möjligt ger sin mening till känna i denna mycket viktiga fråga, framför allt för insjöfiskarna men i lika hög grad för konsumenterna.

Till helt nyligen har fisket i Vänern bedrivits med ganska ålderdomliga fiskemetoder och med klen utdelning, men under de senaste åren har djärva satsningar förekommit på nya redskap och hjälpmedel. Det har provfiskats med trål och, låt mig framhålla att fiskarna visat en mycket stor uppfinningsriktighet när det gäller att få fram nya försäljningsprodukter av fisken.

Trots detta kan man i dag ställa frågan om det mångtusenåriga fisket i Vänern är på väg att helt dö ut. Jag hoppas innerligt att det skall vara möjligt för de statliga myndigheterna att sätta stopp för en sådan utveckling. Det är inte bara fråga om ett näringsfång för ett hundratal fiskare — det betyder billig mat för allmänheten.

Men i dag står fiskarna i en mycket svår situation. De brottas med stora avsättningsvårigheter och fiskhallarna har uppmanat dem att för närvarande inte bedriva sitt fiske. Därför vill jag vädja till statsrådet att mycket allvarligt pröva frågan om ett ekonomiskt stöd till vänernfiskarna.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **HOLMQVIST**:

Herr talman! Det förtjänar erinras

Svar på fråga ang. stödåtgärder för fiskare vid Vänern

om att världshälsoorganisationen inte har fastställt några värden när det gäller kvicksilverhalten i fisk och skaldjur. Dessa födoämnen är direkt undantagna från den maximihalt av kvicksilver som herr Blomkvist talade om. Detta gör det speciellt svårt att ha någon bestämd mening om de höga kvicksilverhalter som konstaterats för fisk i Vänern, liksom även i ett antal andra svenska sjöar.

Jag kan mycket väl förstå att vetenskapsmännen är oroade över detta, och jag förstår också att fiskarna är oroade eftersom de lider avbräck i sitt näringsfång. Men vi måste vinna ytterligare klarhet i dessa frågor. Det tror jag alla är överens om. Jag tror att både fiskarna vid Vänern och överläkare Tejning är ense om att man måste studera denna fråga ytterligare. Jag hoppas också att de medel som står till vårt förfogande för fortsatta studier av miljöförstörelsesfrågorna skall göra det möjligt för oss att fortsätta kartläggningen på detta område.

Innan remissbehandlingen är avslutad vill jag inte göra någon bedömning av vad regeringen kan komma till för ståndpunkt. Men jag vill erinra om att insjöfisket befinner sig i en kris även om jag bortser från förekomsten av kvicksilver. Detta hör främst samman med att våra husmödrar nu i ökad utsträckning använder djupfrysta fiskfiléer i hushållen. Därmed har insjöfisken inte längre samma plats i konsumtionen som tidigare. Det finns sålunda även andra orsaker till nedgången för vårt insjöfiske. Men jag förstår att också debatten om kvicksilvret på ett mycket olyckligt sätt har påverkat fiskarnas situation, och vi skall ta upp frågan till allvarligt övervägande.

Herr BLOMKVIST (s):

Herr talman! Den siffra som jag nämnde i mitt förra anförande, 1 mg per kg fisk, finns i en rekommendation av statens institut för folkhälsan. Det är därför som jag nu vädjar till

statsrådet om att få fram en ny sådan rekommendation av folkhälsoinstitutet, om detta är möjligt.

Vad sedan konsumtionen av fisk beträffar är det givetvis riktigt att den djupfrysta fisken har ökat konkurrensen i handeln med fisk. Men det är också ganska klart att den debatt som förts under de senaste åren om kvicksilverhalten i insjöfisk har skapat de största svårigheterna för fiskerinäringen. Här måste man ge fiskarna vägledning i denna fråga: Jag är övertygad om att yrkesfiskarna med det ansvar de har mot konsumenterna inte vill leverera fisk som kan anses vara hälsofarlig.

Men så länge det råder oklarhet i denna väsentliga fråga, desto större blir svårigheterna för fiskarna att kunna bedriva sitt näringsfång. Det är därför jag anser att de statliga myndigheterna så snart som möjligt skall lämna uppgifter om ett gränsvärde för kvicksilverhalten i fisken.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet HOLMQVIST:

Herr talman! Det måste föreligga något missförstånd när det gäller de av Världshälsoorganisationen fastställda normerna. Kvicksilverhalten 0,05 milligram per kg gäller livsmedel i allmänhet. Vi har här i Sverige ännu inte fastställt någon norm då det gäller fisk och skaldjur. Saken har emellertid diskuterats, och statens institut för folkhälsan har framfört tanken att värdet skulle sättas 20 gånger högre än för andra livsmedel. Ytterligare försök att fastställa ett värde kommer att göras. Veterinärstyrelsen har kallat till en överläggning med representanter för statens institut för folkhälsan och andra berörda institutioner inom den närmaste tiden.

Jag vill upprepa att vi betraktar frågan som mycket allvarlig och anser det angeläget att något görs. Men jag kan inte underlåta att också upprepa, att

Svar på fråga ang. vissa åtgärder beträffande skrivundervisningen

naturligtvis får vi se till att konsekvenserna inte blir orimliga. När samhället träder in och ger en grupp företagare ersättning av sådant här slag, kan ju detta medföra att även andra grupper ställer anspråk. Nog är det många företagare som skulle kunna hävda att olika uppgifter som sprids genom pressen eller andra massmedia — uppgifter som bygger på forskningsresultat — är till skada för vederbörandes yrkesutövning genom att företagets produkter inte får samma avsättning som tidigare. Det vore orimligt om samhället generellt åtog sig att ge ersättning i sådana fall. Jag tror också att herr Blomkvist och jag är överens om vanskligheten av en bedömning härvidlag.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 11

Svar på fråga ang. vissa åtgärder beträffande skrivundervisningen

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet PALME, som yttrade:

Herr talman! Herr Wennerfors har frågat vilka åtgärder som övervägs beträffande skrivundervisningen inom skolväsendet med hänsyn till de krav som den s.k. optiska läsningen inom datatekniken ställer.

Det bedöms osannolikt att inom över-skådlig tid någon maskin kan konstrueras som kan läsa löpande skrivstil. Det föreligger därför inte för dagen skäl att vidta några speciella åtgärder inom skolväsendets skrivundervisning av det slag herr Wennerfors synes åsyfta. Däremot pågår fortlöpande pedagogiska försök i syfte att förbättra elevernas handstil.

Vidare anförde:

Herr WENNERFORS (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet för svaret, även om det

har en negativ innebörd för mig. Det är möjligt att det beror på ett missförstånd eller på felaktiga informationer.

Vad är nu en optisk läsare? undrar ledamöterna. Ja, kort sagt: I dag omvandlas exempelvis en lönelista eller en faktura till ett hålkort eller en hålremsa för att datamaskinen skall kunna läsa klartextinnehållet. Omvandlingen är nu en uppgift för de s.k. stansoperatriserna. Det är stansoperatrisernas arbetsuppgifter som kan övertagas av en läsmaskin som kallas optisk läsare och som kopplas till datamaskinen. Denna optiska läsare avläser direkt handskrivna siffror och vissa handskrivna bokstäver genom en optisk elektronisk metod.

Och vad vinner man med detta? Ja, ett svar är rationalisering och nedskärning av kostnaderna. Trots att hyran av maskinen blir nära 250 000 kronor per år kan man på ett företag räkna med en kostnadsnedskärning på väl 50 procent av de kostnader som företaget har i dag. Den nya tekniken kräver emellertid dels att siffror och bokstäver utformas något annorlunda än för närvarande, dels att slarvig handstil undviks. Inom ett företag som anskaffar optisk läsare krävs således en omskolning i sättet att skriva köporder, fakturor, lönelistor o. s. v.

Det första exemplaret av denna maskin för produktion levereras till ett svenskt företag under våren 1968. Jag är övertygad om att flertalet företag och institutioner med dataanläggning följer efter. Då aktualiseras två frågor. Blir det nödvändigt att mera allmänt standardisera och normera vårt sätt att skriva, och blir det nödvändigt att anpassa skrivundervisningen i våra skolor till de krav som denna tekniska utveckling ställer? Jag tror att det blir ofrånkomligt, men innan konkreta åtgärder skall vidtas måste naturligtvis sakkunnig expertis studera problemet.

Dess värre har statsrådet fått felaktiga informationer, vilket kanske kan

Svar på fråga ang. planeringen för införande av färgtelevision

bero på ett missförstånd rörande vad vi menar med »löpande skrivstil» och över huvud taget med »klartext». Jag hoppas i alla fall, herr talman, att min fråga har haft det goda med sig att den har gjort herr statsrådet liksom departement och skolmyndigheter uppmärksamma på det riktiga förhållandet.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet PALME:

Herr talman! Risken för missförstånd när det gäller dessa utomordentligt utvecklade tekniska ting är självfallet stor, och sådana kan därför ha drabbat både herr Wennerfors och mig.

När det talas om »löpande handskrift» tänker man sig skrivstil i vanlig mening, som man skriver med penna på papper. De maskiner som i dag kan läsa av handskrift är antingen sådana som läser av streckmarkering i en ruta eller sådana som kan läsa textade bokstäver och siffror. Av den senare typen är t. ex. IBM 1287, som kan läsa av siffror, krysstecken och fem textade versaler. Versalerna är inte bokstäver i egentlig mening utan står som symboler för t. ex. debet och kredit — en stundom nog så intressant uppgift. Dessa tecken måste skrivas i rutor. Det tar enligt uppgift cirka 20 minuter att lära sig skriva de tecken som denna maskin för närvarande kan avläsa.

Vad beträffar den stora frågan om maskiner som kan läsa av vanlig skrivstil anses det komma att ta mycket lång tid innan sådana introduceras. Dessa kommer också att ställa mycket hårda krav på enhetlig skrivning i fråga om både utseende och storlek. Vi finner inte något skäl att i dag ta direkt hänsyn till detta när det gäller skrivundervisningen i det reguljära skolväsendet.

Herr WENNERFORS (h):

Herr talman! Det är naturligtvis beklagligt att vi kan missförstå varandra på detta sätt. När jag talar om skrivundervisning tänker jag emellertid inte bara på bokstäver utan också på siff-

ror. Det är faktiskt på den punkten denna datateknik kommer att innebära den största revolutionen; det gäller alltså textade siffror, om man kan tala om sådana. Nog bör det vara en fördel, om man redan i skolan får lära sig att skriva dessa siffror rätt. Det kan röra sig om en så enkel sak som att man inte får dra ett sådant tvärstreck över sjuan som för närvarande förekommer. Har skolbarnen lärt sig att göra det från början, är det mycket svårt att vänja dem av med det. Detta är bara ett enda exempel på de förändringar som måste genomföras för att denna optiska läsare skall kunna läsa texten.

Ännu kan maskinen bara läsa fem—sex bokstäver, men med tanke på den snabba tekniska utvecklingen är jag övertygad om att det blir flera så småningom.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 12

Svar på fråga ang. planeringen för införande av färgtelevision

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet PALME, som yttrade:

Herr talman! Herr Lindahl har frågat, om erfarenheterna av de senaste månadernas provsändningar med färg-TV här hemma och i vissa länder på kontinenten varit sådana att de påverkat planeringen för införande av färg-TV i vårt land.

I Sverige har under det senaste året i viss utsträckning förekommit experimentsändningar i färg. Syftet med dessa har varit att dels möjliggöra olika tekniska prov, dels bereda personal vid televerket, Sveriges Radio m. fl. tillfälle att lära känna och bedöma färg-TV. Tekniska prov har utförts såväl vid sändningar över hela distributionsnätet som vid sändningar över Stockholms TV-station, vars reservsändare är färgutrustad.

Svar på fråga ang. planeringen för införande av färgtelevision

Vid proven har bl. a. undersökts försättningsarna för svart-vitmottagning vid färgsändningar över det befintliga radiolänk- och sändarnätet och med nuvarande bestånd av mottagarapparater, vidare i vilken utsträckning kvalitetsförluster i färgåtergivningen uppkommer, då det nuvarande distributionsnätet — utan föregående färgmodifiering — används för överföring och utsändning av färg-TV-program. Resultatet av de hittills utförda proven, som preliminärt tyder på att de tekniska problemen vid ett införande av färg-TV är förhållandevis begränsade, håller för närvarande på att bearbetas. Viss ytterligare försöksverksamhet krävs emellertid för att man mera slutgiltigt skall kunna bedöma de åtgärder, som krävs för att få fullgod standard i distributions- och mottagarhänseende.

Jag vill i sammanhanget begagna tillfället att nämna, att jag — som ett led i det samarbete på radio- och televisionsområdet som Nordiska rådet vid flera tillfällen rekommenderat de nordiska ländernas regeringar att bedriva — funnit det önskvärt att de närmast ansvariga nordiska ministrarna får komma samman för att gemensamt diskutera aktuella radioproblem. Det kan här erinras om den hemställan, som Nordiska rådets presidium vid sitt möte i augusti i år beslöt att rikta till de nordiska ländernas regeringar av innebörd att de måtte medverka till att samtliga berörda länder vid ett införande av färg-TV beslutar sig för samma färg-TV-system. Över huvud torde det finnas anledning att i sammanhanget diskutera färg-TV-frågan. Ifrågavarande möte avses äga rum i Stockholm omkring den 10 november.

Vidare anförde:

Herr LINDAHL (s):

Herr talman! Först vill jag tacka statsrådet för svaret på min fråga. Den intressanta nyheten att dessa frågor

redan om någon vecka kommer att diskuteras på nordisk basis hälsar jag med största tillfredsställelse, och jag vill tacka statsrådet för detta betydelsefulla initiativ.

Om man får önsketänka eller om man är befriad från ansvaret att samhälls-ekonomiskt och budgetmässigt anvisa nödvändiga resurser kan man självfallet tillåta sig att kräva ett beslut om att snabbt införa färg-TV i Sverige. Detta är också vad en del inflytelserika och högljudda kretsar gör. I denna fråga agerar dels TV-industrin som har ekonomiska vinstintressen att bevaka, dels personer som har för sig att detta är ett krav »med sting» och som tror att det är politiskt matnyttigt att kräva färg-TV. Dessa parter bedriver en energisk propaganda för sin sak, men den propaganda som förs till torgs är ensidig och förenklad.

Det torde inte finnas någon som ifrågasätter om vi skall ha färg-TV i vårt land; den intressanta frågan gäller när vi kan införa den. Sedan de tekniska skälen för att avvakta nu tycks ha undanröjts — valet av sändningssystem är ju träffat — är de ekonomiska problemen helt dominerande.

Den som hade tillfälle att följa den socialdemokratiska extrapartikongressens förhandlingar nyligen kunde inte undgå att notera att vi till de gamla ännu ofullständigt lösta samhällsproblemen fått en rad nya. Därvid tänker jag på den äldre, utrationaliserade arbetskraften, på låglöneproblemets räckvidd, på bristerna i fråga om vuxenutbildningen, på barnfamiljernas många gånger svåra situation, på de handikappades rehabilitering o. s. v. Ett annat genomgående tema på kongressen var behovet av prioritering.

Det är därför inte svårt att instämma med dem som anser att det finns andra och angelägnare uppgifter för oss än att nu binda samhället för kostnaderna för utbyggnaden av färg-TV.

Eftersom färg-TV måste betraktas som

Svar på fråga ang. granskningen av litteratur för sexualundervisningen i skolorna en utpräglad lyxkonsumtion — varje apparat kostar omkring 4 000 kronor — kan vi nog ta det lite lugnt. Även om jag alltså inte tycker det är påkallat att för dagen forcera fram ett beslut i denna fråga, är det angeläget att vi får till stånd en mera nyanserad och informativ debatt i denna fråga. Det vore t. ex. värdefullt om vi kunde få en väl underbyggd redovisning av vad det egentligen skulle kosta oss att bygga ut sändarnätet för färg-TV och att producera t.ex. 10—20 timmar färgprogram per vecka.

En sådan redovisning skulle göra det möjligt att väga den reform det innebär att införa färg-TV mot andra reformer som vi gärna vill genomföra och slutligen att väga mot varandra införandet av färg-TV och utbyggnaden av televisionens program 2. En satsning på färg-TV kan innebära en försening av P 2-nätets utbyggnad till att bli rikstäckande. Och även om man som jag bor i landets folkrikaste område får man inte glömma bort att stora delar av landsbygden kan bli satta på undantag om man bestämmer sig för att ge färg-TV förtursrätt.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet PALME:

Herr talman! Jag vill bara framhålla att vi har fått en beställning från riksdagen att utreda hela frågan om färg-TV och att så snart som möjligt framlägga förslag om tidpunkt för dess införande. Detta utredningsarbete pågår. Såsom ett led i planeringen ingår självfallet ett nära samarbete med våra nordiska grannländer, eftersom detta i hög grad är en gemensam nordisk fråga. Det är också skälet till att jag för någon tid sedan tog initiativet till ett sammankallande av det aktuella nordiska mötet.

Herr LINDAHL (s):

Herr talman! Självfallet hade det varit bra om vi nu hade kunnat få en tidsplan eller ett besked om när en sådan

är att vänta. För dagen anser jag det inte rimligt att framhärda i ett krav om detta; det blir tillfälle att återkomma. Däremot vill jag uppmana statsrådet att medverka till att vi så snart som möjligt får en utförlig ekonomisk redovisning av kostnaderna för startandet av reguljära färg-TV-sändningar.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 13

Svar på fråga ang. granskningen av litteratur för sexualundervisningen i skolorna

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet PALME, som yttrade:

Herr talman! Fru Heurlin har frågat, om jag är beredd att medverka till att all litteratur, avsedd att användas vid sexualundervisningen i skolorna — antingen som underlag för undervisningen eller för läsning på egen hand av eleven — blir föremål för granskning av statens läroboksnämnd.

Enligt gällande bestämmelser granskar statens läroboksnämnd läroböckerna för större delen av skolväsendet. Granskningen gäller även de avsnitt som rör samlevnadsfrågor. Annat studiematerial än läroböcker granskas ej oavsett vilket ämne det gäller. Jag vill dock nämna att inom utredningen rörande sexual- och samlevnadsfrågor pågår en kartläggning av det aktuella undervisningsmaterialet på området i fråga. Slutligen vill jag erinra om att läromedelsutredningen har i uppdrag att behandla omfattningen av och formerna för granskningen av läromedlen.

Med hänsyn till det sagda finner jag inte skäl att nu vidta några särskilda åtgärder i fråga om studiematerialet för sexualundervisningen.

Vidare anförde:

Svar på fråga ang. granskningen av litteratur för sexualundervisningen i skolorna

Fru HEURLIN (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret, som alltså var nej.

I den nu gällande handledningen i sexualundervisning i skolan heter det på sidan 14: »Undervisningen måste allvarligt hävda den uppfattningen att avhållsamhet från sexuellt samliv under uppväxtåren är det enda skolan med gott samvete kan rekommendera.»

I en liten bok eller skrift, *Samspel*, nytkommen och utgiven av RFSU, står det i företalet bland annat: »Vårt syfte med skriften är att den dels skall kunna tjäna som underlag för sexualundervisningen i grundskolans högstadium, i yrkesskolor, fackskolor och gymnasier, dels kunna läsas på egen hand av ungdomar — — —.»

Bland den skolungdom, för vilken denna skrift skulle vara vägledande, har vi alltså barn nere i 12-, 13-årsåldern.

Under rubriken När? står det följande:

»De flesta människor startar ett sexuellt samliv, därför att de tycker om varandra och dras till varandra. Somliga börjar tidigt — i de lägre tonåren — medan det för andra inte känns naturligt förrän senare. Man kan inte säga att det ena är rätt och det andra fel.»

Med uttrycket »de lägre tonåren» måste väl åsyftas just 13—15-åringar. Eftersom skolöverstyrelsens handledning och *Samspel* har helt olika målsättning har RFSU uppenbarligen avsett att *Samspel* skulle gå som s. k. bredvidläsningslitteratur, som inte skall granskas av statens läroboksnämnd. Ty om den granskades skulle den såvitt jag kan förstå inte kunna godkännas.

Sexualundervisning är en särskilt viktig del av skolundervisningen, bland annat därför att den så nära berör personlighetsutvecklingen. Och i dagens situation, där våra barn utsätts för en våldsam propaganda för sex, har de mycket svårt att själva träffa ett lyckligt val. Hur många av Sveriges föräldrar skulle

nicka instämmande och uppmuntrande, om deras 13- eller 14-åriga flicka kom hem och berättade att hon hade börjat ett sexuellt samliv med en skolkamrat och säga att ingen där hemma skulle påstå att det var fel och därvid åberopa en bok som användes i skolan?

Om man reser i Sverige och leder debatter i bland annat detta ämne, får man en ganska klar uppfattning om hur svenska folket verkligen vill ha det. Jag talar alltså här inte om en liten grupp i Stockholm med förgreningar litet här och var utan om den överväldigande majoriteten av svenska folket. I demokratins namn måste vi i riksdag och regering väl ändå vara skyldiga att ta hänsyn till dem!

Nu svarar kanske någon: Ja, men denna sexvåg går väl över. Men vad hjälper det våra barn i dag? Det räcker inte med att hänvisa till en utredning som ännu inte är färdig och om vilken man inte vet när den blir färdig. Därtill är ärendet alltför angeläget och alltför brådskande.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet PALME:

Herr talman! I mitt svar redovisade jag två saker: för det första att det pågår en utredning som har hunnit rätt långt med behandlingen av hela frågan om sexualundervisningen och samlevnadsfrågorna i skolan, och för det andra de regler som nu gäller för granskning av läroböcker och läromedel. Jag har inte kunnat finna något skäl föreligga för att läroböcker och läromedel i sexualfrågor skall behandlas på annat sätt än motsvarande material i alla andra ämnen. En stor del av materialet granskas — liksom när det gäller andra ämnen — av läroboksnämnden. En del material granskas inte. Det finns inte något skäl att nu behandla dessa frågor på ett annorlunda och speciellt sätt i skolväsendet.

Fru HEURLIN (h):

Herr talman! Jo, herr statsråd, jag

Svar på fråga ang. statliga studiemedel till studerande vid de frikyrkliga teologiska seminarierna

tycker att här föreligger en stor skillnad. Om en flicka felaktigt får lära sig att en stad har 20 000 invånare, när det riktiga är 25 000, så gör det inte så mycket när det gäller en sådan eller en liknande periferisk fråga, som det ju i och för sig kan vara nyttigt att exakt veta besked om. Men får hon en handledning i sexualkunskap — mer eller mindre — som gör att hon lockas ut på vägar, som kan verka spännande för en tonåring men som hon är alldeles för ung för att själv ta ställning till, så betyder det oerhört mycket mer för henne sett ur hennes framtidssynpunkt.

Det är därför jag gör stor skillnad mellan sådana här viktiga frågor och frågor av ren kunskapskaraktär, som inte har direkt med personlighetsutvecklingen att göra.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet PALME:

Herr talman! I skolan behandlas ju en rad frågor förutom invånarantalet i Sveriges städer som har med personlighetsutvecklingen att göra. Men jag begärde egentligen ordet för att reagera mot att man kallar det material — läroböcker och sådant — rörande samlevnadsfrågor som används i skolan för »en lärobok i sexualkunskap», precis som om det gällde en bok av den typ som man genom insändande av en kupon kan erhålla från postorderfirmor. Det är inte fråga om något sådant, utan det gäller böcker som med sakkunskap och engagemang skrivits av människor som kan dessa problem.

Jag tycker att den skiljelinjen bör man dra, även om man kan ogilla visst material, vissa värderingar och vissa fakta som redovisas i skolan. Vi har olika medel för att man då skall kunna reagera, och därför bör man inte ge en vrågbild av materialet.

Fru HEURLIN (h):

Herr talman! Jag undrar vem det är som givit en vrågbild av materialet.

Här redovisas ett visst material, och vad jag vill komma åt är att skolöverstyrelsens egen handledning inte överensstämmer med en del av den litteratur som ges ut och som får användas som bredvidläsning just därför att den inte granskats.

Vidare måste väl statsrådet Palme ändå hålla med mig om att det är skillnad på det ena och det andra när det gäller undervisning i skolan. En del tar mer sikte på den personliga utvecklingen, en del är rent kunskapsmaterial. Detta går inte att komma ifrån.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 14

Svar på fråga ang. statliga studiemedel till studerande vid de frikyrkliga teologiska seminarierna

Ordet lämnades på begäran till

Herr statsrådet MOBERG, som yttrade:

Herr talman! Herr Källstad har frågat chefen för ecklesiastikdepartementet, när de studerande vid de frikyrkliga teologiska seminarierna kommer att erhålla statliga studiemedel. Enligt fastställd ärendefördelning ankommer det på mig att besvara frågan.

Skolöverstyrelsen, som fått i uppdrag att utreda formerna för en eventuell statlig tillsyn över vissa fria kristna samfunds seminarier, har föreslagit att universitetskanslersämbetet — med hänsyn till utbildningens innehåll — får i uppdrag att avge förslag i tillsynsfrågan. I anledning härav har ärendet remitterats till ämbetet och centrala studiehjälpsnämnden. Då beredningen av detta ärende således inte är avslutad, kan jag inte uttala mig om eller när studiemedelssystemet skall utsträckas även till de frikyrkliga organisationernas seminarier.

Vidare anförde:

Svar på fråga ang. statliga studiemedel till studerande vid de frikyrkliga teologiska seminarierna

Herr KÄLLSTAD (fp):

Herr talman! Det svar som statsrådet Moberg givit mig är högst otillfredsställande. Han menar sig inte kunna göra något uttalande huruvida studiemedelsystemet skall utsträckas också till de frikyrkliga organisationernas pastorseminarier eller när det skulle kunna äga rum. Detta är förvånande, statsrådet Moberg, alldenstund riksdagen för över två år sedan uttalade sig positivt om studiemedel till de frikyrkliga teologiska skolornas elever. Känner statsrådet Moberg till detta?

Det råder för närvarande otålighet hos frikyrkorna och speciellt hos de teologiska seminariernas representanter när det gäller dröjsmålet med att få klarhet i varför inte de studerande där, vilka är på samma nivå som de som bedriver andra postgymnasiala studier, kan få detta studiesociala stöd.

Riksdagsmotioner i frågan väcktes år 1964, och på våren 1965 uttalade riksdagen att under förutsättning att statlig tillsyn kan anordnas på tillfredsställande sätt borde dessa studerande få studiesocialt stöd företrädesvis enligt studiemedelsförordningen. Det var ett positivt besked som riksdagen gav, och det gavs som sagt på våren 1965.

Den 8 oktober 1965 fick skolöverstyrelsen i uppdrag att verkställa denna utredning. Den 9 juni 1967 avgav skolöverstyrelsen sitt yttrande till Konungen, vilket egentligen bara är ett förslag att det skall uppdragas åt universitetskanslersämbetet att avge förslag om hur en sådan tillsyn bör kunna ordnas. Det blir alltså en mycket stor tidsutdräkt fortsättningsvis, fastän det nu är snart tre år sedan denna sak togs upp och över två år sedan riksdagen uttalade sig positivt i frågan.

Det är väsentligt, herr talman, att denna fråga snabbt blir avgjord, så att de omkring 200 studerande vid våra teologiska seminarier på frikyrkans sida skall kunna erhålla studiemedel,

eftersom de står på samma postgymnasiala nivå som övriga studenter i vårt land.

Herr statsrådet **MOBERG**:

Herr talman! Vi har den ordningen att när en ny utbildningsanstalt föreslås bli inordnad i studiemedelsförordningens bestämmelser skall först frågan om tillsyn utredas och regler därför fastställas. Detta spørsmål har varit under utredning och är det fortfarande, som jag framhållit i svaret. Då kan herr Källstad inte rimligen begära att jag nu, under det att kanslersämbetet prövar denna fråga, skall säga min mening i saken. Det vore att föregripa förslaget från myndigheten.

Herr KÄLLSTAD (fp):

Herr talman! Jag känner till detta. Den 8 mars i år — alltså för nära åtta månader sedan — förklarade sig universitetskanslersämbetet villigt att påtaga sig tillsynen av fyra seminarier, nämligen Missionsförbundets teologiska seminarium, Metodistkyrkans teologiska seminarium i Göteborg — överås — Baptisternas Betelseminarium här i Stockholm och Johannelund. Skolöverstyrelsen skulle möjligen ta hand om de övriga två seminarierna.

Efter snart åtta månader bör det kunna bli någon klarhet. Vi på frikyrkans håll förväntar ett svar på denna fråga mycket snart.

Herr statsrådet **MOBERG**:

Herr talman! Jag kan förstå den otålighet som herr Källstad hyser, men jag vill upprepa att vi i somras från skolöverstyrelsen fick dess utredning, som riksdagen hade beställt. Den remitterade vi med hänsyn till innehållet så fort som vi ansåg oss kunna göra det till kanslersämbetet. När detta, som herr Källstad säger, redan på förhand har gjort ett uttalande, förutsätter jag att det mycket snabbt kan ta ställning

Svar på fråga ang. informationen om fackskolan

till den fråga som det fått sig tillställd i september.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 15

Svar på fråga ang. informationen om fackskolan

Ordet lämnades på begäran till

Herr statsrådet **MOBERG**, som yttrade:

Herr talman! Herr Källstad har frågat chefen för ecklesiastikdepartementet vilka åtgärder som övervägs för att intensifiera informationen om fackskolans målsättning och dess betydelse för näringslivet. Enligt fastställd ärendefördelning ankommer det på mig att besvara frågan.

Jag vill först stryka under att regeringens ända sedan tidpunkten för beslutet om fackskolan i olika former verkat för ett positivt mottagande på arbetsmarknaden av dem som genomgått fackskola.

Skolöverstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen har i samarbete lämnat en omfattande information om fackskolan. Detta har skett genom broschyrer som i stort antal distribuerats till företag och andra arbetsplatser, genom konferenser med representanter för avnämarna och genom artiklar i fackpress och dagspress. Erfarenheterna av verksamheten hittills har visat att information som bedrivs på det lokala planet har den bästa effekten. Av denna anledning kommer informationen i fortsättningen än mer att ges en lokal anknytning och bedrivs genom länsarbetsnämnder och arbetsförmedlingar.

Jag vill slutligen erinra om att fackskolans uppgifter och ställning också berörs av kompetensutredningens arbete.

Vidare anförde:

Herr **KÄLLSTAD** (fp):

Herr talman! Det svar som statsrådet Moberg har lämnat i denna fråga är mera positivt än det föregående svaret var. Statsrådet menar att information om fackskolan kan ges genom broschyrer, konferenser och artiklar i fackpress och dagspress och framhåller att det skall bli en intensifiering på lokalplanet. Det är ett värdefullt meddelande.

En viss misstro har vuxit fram beträffande fackskolan — det verkar ibland som om det finns något av en fackskolans kris. Det tycks råda okunghet om skolformen. Detta kan bero på att aktuella organ i samhället har brustit när det gäller att lansera den nya utbildningsformen på arbetsmarknaden. Svenska arbetsgivareföreningen och Industriförbundet har påpekat de risker som fackskoleeleverna utsättes för, emedan de kan erhålla otillräcklig praktisk kunskap för att hävda sig gentemot yrkesskoleeleverna och otillräcklig teoretisk kunskap för att hävda sig gentemot gymnasieingenjörerna.

Arbetsmarknadsstyrelsen gjorde nyligen i samarbete med SÖ en undersökning. Den visade att av 2 325 elever som slutade fackskolan 1966 hade 65 procent fått anställning i någon form — fast eller tillfällig anställning eller praktikantanställning — 16 procent fortsatte att studera, 5 procent var arbetslösa och 10 procent fullgjorde värnplikt. 116 personer var alltså arbetslösa. Det lägsta antalet som erhållit anställning uppvisade den sociala linjen med 57 procent, utan skillnad mellan manliga och kvinnliga elever.

Det finns alltså risk för att fackskolans elever kan möta svårigheter. Jag tror personligen att fackskolan är en bra skolform, med den tekniska, sociala och ekonomiska utbildning som där ges, och att eleverna i fackskolan blir ett utmärkt tillskott till arbetsmarknaden. Men jag anser att kontakterna med olika samhällsinstanser —

Svar på fråga ang. tidpunkten för regeringens ställningstagande till förslag om ny länsindelning

arbetsförmedlingarna och yrkesvägledningen — måste knytas fastare. Skolmyndigheternas och arbetsmarknadsverkets uppgift bör vara att informera arbetsgivarna om fackskolan.

Jag hoppas att de intentioner som statsrådets svar ger vittnesbörd om snart skall förverkligas.

Herr statsrådet **MOBERG**:

Herr talman! Detta är en mycket betydelsefull fråga. Den berör 15 procent av vår ungdom i 16—17-årsåldern — så många går nämligen nu i fackskolan. Därför är det viktigt att informationen om fackskolan och dess värde sprids till alla och envar. Jag är också medveten om att det fortfarande hos arbetsgivarna och personalcheferna råder en viss okunnighet om vad de som kommer från fackskolan verkligen går för.

Det är roligt att höra herr Källstad säga att han själv är positivt inställd till denna skolform. Han talar emellertid om den misstro mot fackskolan som finns. Regeringen har alltsedan fackskolan startade gjort vad den kunnat för att undanröja den misstron, och när frågor av konkret natur behandlats i riksdagen har vi från regeringshåll slagit vakt om fackskolan. Det vore glädjande, om vi kunde räkna även med herr Källstads bistånd i fortsättningen.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 16

Svar på fråga ang. tidpunkten för regeringens ställningstagande till förslag om ny länsindelning

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **LUNDKVIST**, som yttrade:

Herr talman! Herr Jönsson i Inge-

marsgården har frågat mig, när regeringen avser att ta ställning till länsindelningsutredningens förslag.

Länsindelningsutredningens förslag liksom vissa utredningsförslag rörande förvaltningsorganisationen i länen har sänts till ett stort antal remissinstanser för yttrande före den 1 mars 1968. Det är i anledning av den framställning som på statsrevisorernas förslag gjordes av 1957 års riksdag som länsindelningsfrågan utretts. Regeringen har i olika sammanhang deklarerat att den för sin del skall pröva förslagen förutsättningslöst och att remissinstansernas uppfattning kommer att tillmätas stor vikt. Först sedan remissbehandlingen avslutats finns det således förutsättningar att närmare planera ärendets fortsatta handläggning.

Vidare anförde:

Herr **JÖNSSON** i Ingemarsgården (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret. Samtidigt beklagar jag att det ser ut att dröja innan vi får klarhet om när regeringen kommer att ta ställning i denna viktiga fråga. Så länge regeringen inte har gjort det kvarstår hotet mot de av länsindelningsutredningen utdömda länen. Hur svagt utredningsförslaget än är, skapar det ett osäkerhetstillstånd, som kan komma att hindra en gynnsam utveckling inom de berörda områdena.

Utredningsförslaget kan också komma att tjäna som en mall för statliga myndigheter och utredningar i deras verksamhet och planerande. På detta sätt kan ett genomförande i smyg komma till stånd, trots att något beslut icke föreligger. Därför skulle jag avslutningsvis vilja rikta en värdjan till statsrådet att han gör ett klarläggande på denna punkt. Det skulle säkert vara av stort värde att få ett sådant här i riksdagen.

Svar på fråga ang. tidpunkten för regeringens ställningstagande till förslag om ny länsindelning

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet LUNDKVIST:

Herr talman! Jag skall gärna begagna tillfället till att redovisa hur remissbehandlingen kommer att läggas upp med hänsyn till att länsdemokratiutredningen inte väntas bli färdig med sitt arbete förrän senare under år 1968.

Ursprungligen var det avsikten att alla länsutredningarna skulle remissbehandlas i sådan ordning att gemensamt remissyttrande över utredningarna skulle kunna avges till den 1 mars 1968. Då var emellertid utgångspunkten den att länsdemokratiutredningen skulle vara färdig med sitt betänkande någon gång i september månad 1967. När vi nu kan konstatera att betänkandet kommer att framläggas först någon gång under år 1968 ställs vi inför frågeställningen hur vi skall förfara med remissbehandlingen. Utvecklingen väntar ju inte på att vi blir färdiga med våra utredningar, och uppenbarligen är det ändå så, att det med avseende på både länsindelningens utredningens och länsförvaltningsutredningens förslag finns vissa åtgärder med vilkas genomförande vi inte kan dröja.

Vi måste bl. a. när det gäller länsindelningens utredningens förslag åstadkomma en anpassning av länsgränserna till kommunblocken. Man kan inte i fortsättningen ha kommunblocken delade på olika län. Det är möjligt att också remissinstanserna visar sig ha önskemål om andra justeringar. Vi bedömer inom regeringen läget så att remissinstanserna kommer att koncentrera sig på de justeringar som kan bli nödvändiga med hänsyn till mera näraliggande mål inom ramen för denna reform.

Dessutom kan det tänkas att man i detta sammanhang bör vidta justeringar av länsförvaltningens organisation med hänsyn till den ökade effektivitet hos samhällsplaneringen i dess helhet, som vi måste försöka att medverka till. Dessa justeringar som i det tidigare

skedet kan komma till stånd skall naturligtvis inte genomföras så, att de på minsta sätt föregriper länsdemokratiutredningens tankegångar och förslag. Frågan får alltså senare bedömas i sin helhet.

Jag kan förstå den oro som man känner i de bygder, där länet enligt länsindelningens utredningens förslag skall slås samman med ett annat län. Jag kan också förstå olägenheten av att det under en längre tid råder osäkerhet om vilka geografiska gränser länen och landstingen kommer att erhålla. Därför hoppas jag trots allt att vi ganska snart efter det att remissyttrandena framlagts den 1 mars skall kunna föreslå åtgärder, som i mesta möjliga mån kan stilla denna oro.

Man kan visserligen beträffande Jämtlands län i viss mån göra gällande att remissutlåtanden redan har avlämnats — jag tänker på den s. k. jämtländska frihetsrörelsen — men det är rimligt att vi inte visar länsstyrelse, kommuner och landsting i Jämtlands län den sidovördnaden att vi bedömer länsindelningsfrågan uteslutande på grundval av vad frihetsrörelsen önskar. Vi får väl därför vänta med behandlingen av frågan om Jämtlands län liksom övriga län till remisstidens utgång den 1 mars 1968.

Herr JÖNSSON i Ingemarsgården (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för det mera innehållsrika besked han nu lämnat.

Beträffande den jämtländska frihetsrörelsen, som statsrådet talade om med ett leende på läpparna, så är ju den ett spontant uttryck för folkopinionen. Den bör man inte bara le åt. Den är säkert ett uttryck för en ganska djupgående känsla hos de flesta människor som menar att förslaget till länsindelning innebär ett ödesdigert slag mot Jämtland

Svar på fråga ang. gemensamma zontaxor för tåg- och busslinjer

och mot det norrländska inlandet. Det är alltså inte fråga om skämt, utan om djupt allvar.

Jag förstår emellertid att man måste invänta remissvaren. Men om man väntar länge, kan det i detta fall verkligen bli stora skadeverkningar. Det är den saken som varit anledning till att jag tagit upp denna fråga. Den saken har också framhållits flera gånger tidigare. Bara under de senaste veckorna har jag sett uppgifter om att länsindelningsutredningens förslag måste vara ett riktmarke i arbetet. Men därigenom får vi ju under lång tid en inriktning av utredningsverksamheten och av myndigheters planering som om det föreslagna redan vore ett faktum.

Det är det som är så allvarligt. Ty då kan ett område där det finns en spirande, gynnsam utveckling bli dödsdömt, trots att något beslut i länsindelningsfrågan ännu inte föreligger. Det är därför jag vill ha statsrådets hjälp med att säga till myndigheterna och arbetande utredningar att man inte får betrakta utredningsförslaget som ett faktum förrän i varje fall regeringen har tagit ställning till det. Jag tror nog att statsrådet och jag är ense om detta, och jag skulle vara mycket tacksam om han ville bekräfta det. Man måste ju ändå ha den nuvarande indelningen som mall för utredningsarbetet och för myndigheters åtgöranden.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet LUNDKVIST:

Herr talman! Om jag råkade le när jag talade om den jämtländska frihetsrörelsen, så berodde det inte på att jag brister i respekt för de uppfattningar som den givit uttryck åt.

Herr Jönsson i Ingemarsgården och jag är helt ense om att man skall avvakta remissyttrandena från länsstyrelse, landsting och kommuner i Jämtland när det gäller denna fråga. Självfallet har vi också i regeringen agerat så, att

vid exempelvis tillsättandet av tjänster o. d. har vi utgått ifrån den nuvarande indelningen.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 17

Svar på fråga ang. gemensamma zontaxor för tåg- och busslinjer

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet LUNDKVIST, som yttrade:

Herr talman! Herr Gustafsson i Skellefteå har frågat mig, om jag är beredd att, med anledning av järnvägsnedläggelser och signalerade inskränkningar i antalet järnvägsstationer, taga initiativ till överläggningar mellan företrädare för berörda trafikmedel i syfte att genomföra gemensamma zontaxor för tåg- och busslinjer.

I avvaktan på resultatet av den grundliga översyn av hela taxeyesystemet för järnvägsresor och bussresor som f. n. pågår inom statens järnvägar har jag inte ansett det påkallat att nu ta några sådana initiativ.

Vidare anförde:

Herr GUSTAFSSON i Skellefteå (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga.

När man diskuterar nedläggningen av järnvägar brukar man lugna de oroliga med att busslinjer kommer att ersätta de nedlagda järnvägarna. Det kan ifrågasättas huruvida den ersättningen är fullgod för trafikanterna, men i varje fall i ett avseende kan det inte råda några delade meningar: för dem som måste använda både buss och järnväg sker det en fördyring av resekostnaderna, som kan bli nog så kännbar vid långa reseavstånd.

Nu säger statsrådet att han inte vill ta några initiativ på grund av den över-

Svar på fråga ang. ersättning av statsmedel för skador till följd av stormen den 17 oktober 1967

syn av taxesystemet som för närvarande pågår inom SJ. Ja, jag var för 10—15 år sedan med om att göra en framstöt motionsvägen, och vi företog då vissa sonderingar för att höra hur det var med intresset på olika håll för en sådan här omläggning. De enskilda trafikföretagen ådagalade ett visst intresse, men däremot kunde vi inte finna att det förelåg något intresse inom SJ. Det är möjligt att det nu skett en ändring på den punkten. Men ni får ursäkta mig att jag är föga optimistisk om att den av statsrådet omnämnda översynen skall leda till några resultat i detta avseende.

Statsrådet säger emellertid att han inte *nu* — jag tyckte att han betonade ordet *nu* — vill ta några initiativ. Jag får kanske tolka detta så, att om översynen inte skulle leda till några resultat, är statsrådet beredd att sedan ta initiativ. Jag tror det är angeläget att så sker. Skulle statsrådet glömma bort saken, så lär det komma påminnelser.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet LUNDKVIST:

Herr talman! Denna viktiga fråga om trafiken i stort får vi tillfälle att diskutera senare i anledning av de många interpellationer som framställts såväl om själva järnvägstrafiken som om trafikpolitiken i dess helhet. Jag tycker emellertid inte att initiativ till en samordning mellan järnvägstrafikens och busstrafikens taxor kan tas förrän man på järnvägssidan är klar över sin egen taxesättning. Det är ju en komplicerad fråga med många komponenter som för närvarande utreds.

Jag föreställer mig trots allt att vi i fortsättningen, när vi skall diskutera dessa frågor, i skilda sammanhang kommer att få lov att befrita oss om att befrämja alla möjliga former av samordning och samarbete mellan trafikföretag som bedriver trafik i till varandra gränsande områden. Det kan gälla samarbete

i fråga om tidtabeller och mycket annat. Vi bör då ha den allmänna inställningen att det framför allt är angeläget att utnyttja den trafikkapacitet som finns på det mest effektiva sättet för att ge människorna ute i bygderna en så god service som möjligt.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 18

Svar på fråga ang. ersättning av statsmedel för skador till följd av stormen den 17 oktober 1967

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet LUNDKVIST, som yttrade:

Herr talman! Herr Johansson i Simrishamn har frågat mig, vilka förutsättningar jag anser föreligga för ersättning av statsmedel för sådana skador till följd av den svåra stormen i södra Sverige den 17 oktober, vilka inte bedöms kunna ersättas enligt fastighetsförsäkringarnas klausuler om stormskada.

Eftersom frågan har riktats till mig förutsätter jag att den avser skador på andra objekt än skog, jordbruk o. d., och mitt svar begränsar sig därför till ersättning för sådana skador.

Bidrag av statsmedel vid förlust på grund av naturkatastrof har utgått efter behovsprövning enligt principer som har godkänts av 1960 års riksdag och av anslag som beviljats av riksdagen för varje budgetår. Också årets vårriksdag har, i samband med att anslag beviljades på tilläggsstat för förra budgetåret, tagit ställning till frågan om principerna för bidragsgivningen med anledning av den skadegörelse som våldades av framför allt 1966 års vårflod i vissa vattendrag. Ärenden angående bidrag för sistnämnda skador behandlas

Svar på fråga ang. utredning rörande arbetsbelastningen för högre statstjänstemän för närvarande av vederbörande myndigheter.

Eftersom det inte är någon principiell skillnad mellan den skadegörelse som sålunda tidigare har föranlett bidrag av statsmedel och de skador som vållats av den aktuella stormen i södra Sverige synes förutsättningar finnas för statliga bidrag också för stormskadorna under samma villkor som hittills och i huvudsak efter de riktlinjer som tidigare har tillämpats.

Vidare anförde

Herr JOHANSSON i Simrishamn (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet för svaret på min fråga.

Skadorna av den storm som den 17 oktober drabbade södra Sverige är omfattande. I exempelvis Simrishamn har taken på ett flertal fastigheter helt lyfts av. På den skånska landsbygden har många uthuslängor och ekonomibyggnader helt eller delvis jämnats med marken. I områden med fritids- och sommarstugebebyggelse har katastrofala verkningar noterats.

Ännu föreligger ingen säker bedömning av omfattningen av skadorna. Klart är emellertid att verkningarna av stormen skapat stora problem, icke minst av ekonomisk karaktär, för de berörda. Det är helt naturligt att människorna känner ängslan och oro i denna situation.

Svaret bedömer jag som tillfredsställande därför att statsrådet finner förutsättningar föreligga för statliga bidrag under i svaret angivna villkor. Därigenom kommer de ekonomiska bekymren att lätta något och känslan av trygghet att öka.

Till sist vill jag dock kraftigt understryka förhoppningen om en snabb, välvillig och generös behandling av de ansökningar om bidrag som kommer att aktualiseras.

Herr talman! Jag ber med det anförda än en gång att få tacka för svaret.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 19

Svar på fråga ang. utredning rörande arbetsbelastningen för högre statstjänstemän

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet GUSTAFSSON, som yttrade:

Herr talman! Fru Kristensson har frågat mig om jag har för avsikt att föranstalta om utredning beträffande arbetsbelastningen för högre tjänstemän i kanslihuset och vid särskilt arbets-tyngda förvaltningar.

Som svar på fru Kristenssons fråga vill jag meddela följande. Den 5 juni 1963 tillsatte chefen för justitiedepartementet en särskild utredning — departementsutredningen — med uppgift att utreda statsdepartementens organisation och arbetsformer med undantag av utrikesdepartementet. Nuvarande organisation av statsdepartementen är baserad på förslag av denna utredning och godkänd av riksdagen. Genom den nya departementsorganisationen fick Kungl. Maj:t möjlighet att snabbt anpassa ärendefördelningen och personalindelningen inom statsdepartementen efter ändrade behov. Riksdagen bemyndigade också Kungl. Maj:t att inrätta andra tjänster än sådana som är avsedda för chefs-tjänstemän för att organisationen skulle kunna anpassas efter ändrade behov. Kungl. Maj:t har därigenom möjlighet att vidta de åtgärder som behövs om arbetsbelastningen skulle visa sig vara för stor för någon tjänsteman. Någon ny utredning finner jag ej behövlig.

Inte heller när det gäller myndigheter i övrigt anser jag att någon speciell utredning om arbetsbelastningen bör ske. Jag förutsätter att chefen för myndigheten skaffar sig kännedom om ar-

Svar på fråga ang. utredning rörande arbetsbelastningen för högre statstjänstemän
betsbelastningen hos sina underställda och ser till att ingen tjänsteman blir alltför arbetsbelastad.

Vidare anförde:

Fru KRISTENSSON (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka civilministern för svaret.

Med stöd av de informationer som jag har fått genom veckopressen och genom personliga kontakter vågar jag påstå, herr statsråd, att de arbetsförhållanden som föreligger inom kanslihuset och även inom vissa mera arbets-tyngda förvaltningar är sådana att de kan sägas inte höra hemma i en modern svensk arbetsmiljö.

Det förekommer enligt uppgift en arbetsbelastning som nödvändiggör ett permanent övertidsarbete, och det tycks höra till vanligheten att man får räkna med arbetsdagar som inte slutar förrän vid 8—9-tiden på kvällen. Övertidsarbete ända fram till klockan 11 eller 12 lär inte heller vara sällsynt. Detta innebär naturligtvis en förslitning av ifrågavarande befattningshavare som inte kan vara acceptabel och som bryter ned deras hälsa i förtid.

En annan aspekt på detta förhållande är att sådant arbete kräver att vederbörande har en ordentlig markservice i sitt hem. Detta kan vara en av anledningarna till att det finns så få kvinnliga befattningshavare i toptjänster inom kanslihuset och på andra håll.

Mitt vetande har jag hämtat bland annat från en intervjuundersökning som har gjorts av Eva Moberg och publicerats i Vecko-Journalen förra året. Vid den tiden bör rimligen den omorganisation, som herr statsrådet själv refererar till, ha varit genomförd, men den tycks inte ha lett till några praktiska resultat.

Jag föreställer mig, herr talman, att statsrådet inte gärna kan sväva i okunighet om de arbetsförhållanden som råder. Det vore rätt penibelt om man skulle nöja sig med denna utredning av

Eva Moberg eller i varje fall låta den stå oemotsagd. Det skulle förefalla högst naturligt att civilministern toge ett initiativ och verkligen försökte vinna klarhet beträffande det faktiska läget.

Anledningen till att jag ställer min fråga vid denna tidpunkt och inte gjorde det i anslutning till den så kallade Mobergska utredningen är givetvis den att i samband med den ramöverenskommelse som träffades vid 1966 års förhandlingar var parterna — alltså både avtalsverket och arbetstagarorganisationerna — överens om att gemensamt under avtalsperioden studera problem sammanhängande med att arbetstiden för tjänstemän inom vissa områden avsevärt överstiger gällande normalarbetstider. Jag trodde därför att det skulle te sig naturligt för civilministern att ta ett initiativ och undersöka förhållandena inom områden som ligger honom själv så nära. Det torde inte innebära någon större risk att göra det.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet GUSTAFSSON:

Herr talman! Utformningen av mitt svar beror inte på att jag nonchalerat allvaret i saken, utan närmast på att fru Kristensson frågade, om jag hade för avsikt att tillsätta en utredning. Jag menar nämligen att man inte kommer till rätta med dessa förhållanden genom att tillsätta en utredning. Det rör sig om organisatoriska förhållanden, och de måste angripas på det organisatoriska planet om någon ändring skall kunna åstadkommas.

Fru Kristensson sade att den omorganisation som gjordes för några år sedan inte har givit resultat. Mitt intryck är att förhållandena har förbättrats. I varje fall har möjligheterna att förbättra förhållandena blivit helt andra genom det bemyndigande som Kungl. Maj:t har fått att tillsätta tjänster — ett förslag som, om jag inte minns alldeles fel, fru Kristensson i riksdagen var med om att yrka avslag på.

Svar på fråga ang. begärd översyn av barnavårdslagen

Jag vill också peka på det förhållandet att beträffande ämbetsverken åligger det enligt allmänna verksstadgan verkschefen att ha uppsikt över dessa frågor. Den utbildning som vi bedriver, bl. a. av byråchefer och andra högre tjänstemän, bör också kunna bidra till att man får en bättre personalledning och en bättre personalorganisation.

Jag tror som sagt inte att en utredning fyller någon uppgift, och det är anledningen till att svaret har fått denna utformning.

Fru KRISTENSSON (h):

Herr talman! Det är tyvärr så i det politiska arbetet att ordet »utredning» lätt slinker över läpparna. Jag har naturligtvis inte menat att det skulle tillsättas någon parlamentarisk utredning eller liknande. Låt mig byta ut ordet »utredning» mot »undersökning». Vad jag åsyftade var att man på något sätt skulle försöka kartlägga förhållandena, så att man får en objektiv bild av läget. Jag tycker att det borde ligga i statsrådets eget intresse att försöka avhjälpa de missförhållanden som till äventyrs finns.

Det är glädjande att höra att förhållandena har förbättrats. Jag vill inte bestrida detta, men jag påstår fortfarande att allt inte är bra som det är och att mycket finns att göra. Av intervjuundersökningen framgick bl. a. att många klagar över att väntetiderna hos statssekreterarna blir långa och att mycken tid går till spillo där. Likaså framhölls att den tekniska utrustningen lämnar en hel del övrigt att önska.

Om statsrådet ville försäkra att han ämnar göra en undersökning skulle jag vara tillfredsställd.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 20

Svar på fråga ang. begärd översyn av barnavårdslagen

Ordet lämnades på begäran till

Statsrådet fru ODHNOFF, som yttrade:

Herr talman! Fru Holmqvist har frågat, om jag avser att inom den närmaste tiden vidta åtgärder i anledning av 1966 års riksdags beslut att begära en allsidig översyn av barnavårdslagen.

Inom socialdepartementet pågår för närvarande arbetet med att utforma direktiv för en utredning som skall få till uppgift att göra en samlad översyn av barnavårds-, socialvårds- och nykterhetslagstiftningen. Jag räknar med att utredningen skall kunna tillsättas inom den närmaste tiden.

Vidare anförde:

Fru HOLMQVIST (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Odhnoff för det positiva svaret på min fråga. Enligt min mening är det — hur underligt detta än kan låta — alltför positivt. När jag läser svaret föresvävar mig en jätteutredning, som kommer att ta många år i anspråk och som kommer att beröra stora principiella frågor om lekmannainflytande och dylikt. Vad jag är angelägen om är nämligen att den av riksdagen beslutade översynen av barnavårdslagen kommer till stånd, så att de ändringar i lagen, som anses nödvändiga, snarast skall kunna prövas av riksdagen.

Det är en allmän uppfattning hos barnavårdande myndigheter att barnavårdslagen är svår att praktiskt tillämpa. Detta framgick av det remissvar som avlämnades med anledning av riksdagens beslut och motionen i detta ärendet i fjol.

I första hand vill jag peka på olägenheten av att barnavårdsnämnds godkännande av fosterhem måste avse speciellt barn, vilket kan innebära att barnavårdsnämnd kan anse sig förhindrad att reellt pröva en ansökan med erbjudande om fosterhem, vilket är till förfång för barnet om olämpligt hem godkännes som en följd av lagens utformning.

En annan anmärkning gäller att barnavårdsnämnd i de fall, där enligt 25 § samhällsvård upphör på grund av att den unge fyllt 18 år, är förhindrad att exempelvis ekonomiskt hjälpa vederbörande att fullfölja en påbörjad utbildning. Likaså är barnavårdsnämnd förhindrad att ge ekonomisk hjälp i förebyggande syfte i enskilda fall, där förutsättningar för ingripande enligt 25 § inte föreligger. I detta avseende är meningarna delade, men det vore önskvärt om problemet kunde lösas.

I de fall där fosterföräldrar genom rättsens dom blir vårdnadshavare kan fosterlega ej längre utgå, vilket innebär att fosterföräldrar får ta på sig en försörjningsbörda som inte kan anses rättvis. Detsamma är förhållandet vid tillämpning av 50 § om förbud att flytta fosterbarn när medgivande enligt 31 § ej längre föreligger.

Jag hoppas att jag med denna uppräknig av några olägenheter med den nuvarande barnavårdslagens utformning — det finns flera — har övertygat statsrådet om behovet av en översyn av densamma. Jag förutsätter att direktiven blir sådana att dessa frågor kan komma under riksdagens prövning innan utredningens arbete är avslutat.

Statsrådet fru **ODHNOFF**:

Herr talman! Vi är ense om behovet av utredning, och jag skall inte gå in på några detaljer i den kommande utredningens arbete. Jag vill dock påpeka att det som fru Holmqvist här tar upp naturligt hör hemma bland de frågor som kommer att beröras vid den kommande översynen.

Vad beträffar riskerna med dröjsmål med reformerna vill jag hänvisa till möjligheterna för utredningen att framlägga delförslag i brådskande frågor.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 21

Justerades protokollet för den 18 innevarande oktober.

Interpellation ang. luft- och vattenvården

§ 22

Föredrogs var för sig följande, vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda men då bordlagda interpellationsframställningar, nämligen av:

herr *Åberg* (fp), till hans excellens herr statsministern angående rationaliseringen av den statliga verksamheten avseende förhållandena vid Sveriges kuster,

herr *Söderström* (h), till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående en enhetlig tillämpning av affärstidslagen,

herr *Elmstedt* (cp), till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående statligt kreditstöd till familjeskogsbruk, m. m.,

herr *Hugosson* (s), till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet angående åtgärder mot kommersiellt utnyttjande av kommunala bostadsförmedlingars register,

herr *Johansson* i Skärstad (cp), till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena angående de i vissa länder förekommande religionsförföljelserna,

fru *Eriksson* i Stockholm (s), till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående utbildning av dietister, och

fru *Holmberg* (s), till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående den tekniska utbildningens anpassning till näringslivets behov.

Kammarens biföll dessa framställningar.

§ 23

Interpellation ang. luft- och vattenvården

Ordet lämnades på begäran till

Herr **JANSSON** (vpk), som yttrade:

Herr talman! Föreningen av vårt lands vattentillgångar har inte kunnat

Interpellation ang. luft- och vattenvården

hejdas. Rent vatten och frisk luft kan inte längre betraktas som självklara tillgångar. Även om naturförstörelsen gått längre i ett flertal andra europeiska länder, är det ostridigt att den för Sveriges del pågår i ett accelererat tempo.

Med teknikens och den moderna vetenskapens hjälp har människan i många avseenden gjort sig till herre över naturen. Människan skapar i dag i annan utsträckning än tidigare sin miljö. Miljöskapandet, förbundet med den tekniska utvecklingen, har till sin huvudtendens en positiv sida, men samtidigt har miljöutvecklingen också fått en omfattande miljöförstöring till följd. De vetenskapliga och tekniska framstegen har inte, på sätt som varit möjligt, utnyttjats för att hejda miljöförstörelsen.

Den mest oroande miljöförstörelsen är vattenföroreningen. Trots att stora summor satsats på högrenande avloppsvattenverk, har föroreningen endast ställvis bromsats. Landets vattenkapital håller på att förslösas. Så gott som alla sjöar i Mellan- och Sydsverige är starkt förorenade genom direkta avloppsläpp från samhällen och industrier. Sjöarna uppvisar akuta sjukdomstillstånd med syrebrist, svavelvätebildning med fiskförgiftning och fiskdöd som följd. Massiva algbloomingar gör allt flera sjöar otjänliga för bad. Flera sjöar går över gränsen till en kedjereaktionsnedsmutsning, en cirkulationsrubbing, där organismbestånd råkat i obalans, där självrening skulle ta århundraden och igenväxning och förintelse av sjöarna endast kan stoppas till enorma kostnader.

Docent Tejning har nyligen påvisat farorna av att förtära den kvicksilverförgiftade fisken i Vätern. Föroreningen av Vättern har också nått den gräns där fara för fiskbeståndet föreligger. Om situationen i bl. a. Mälaren gjorde professor Wilhelm Rodhe nyligen följande uttalande:

»Jag vill bara erinra om den breda

binnikemasken, som nu infekterat Ivösjön, Mälaren och många andra av våra sjöar. Vi har således inte en gång klarat av det hälsovådliga snusket.»

Mälarens betydelse som råvattentäkt bestäms av att den försörjer cirka 1,3 miljon människor med vatten, bl. a. stockholms- och västeråsregionerna. Mälarens vatten blir emellertid sämre och sämre. Avlopp från 350 000 hushåll släpps direkt eller indirekt ut i Mälaren utan att passera reningsverk. Väterns och Vätterns föroreningsgrad tycks ännu inte motsvara Mälarens, men föroreningen ökar snabbt. Enligt uppgifter renas endast 10 procent av Göteborgs avloppsvatten höggradigt, medan det övriga släpps ut orenat i Göta älv som är huvudvattentäkt för bl. a. göteborgsregionen. Stor nedsmutsning av havet kan konstateras utanför så gott som varje kuststad från Luleå till Strömstad.

I statsrådet Klings svar på under-teknats interpellation angående åtgärder till skydd mot miljöförstöring och vattenförorening framhöll statsrådet den 18 april 1967 följande:

»Vattenföroreningarna brukar mätas i ton biokemisk syreförbrukning. Föroreningarna beräknas ha ökat från 560 000 ton år 1950 till cirka 750 000 ton år 1966. Cellulosa- och pappersindustrin svarar för huvuddelen av föroreningarna.» I samma svar redovisade statsrådet att »under den senaste tioårsperioden antalet samhällen med höggradig avloppsrening ökat från omkring 25 till 800».

Ökningen av antalet avloppsvattenverk för höggradig rening säger inget om nedsmutsningsgraden, då man måste ställa dem i relation till de ökade utsläppen. Därtill kommer att avloppen för med sig nya ämnen mot vilka vattenverkens reningmetoder är ineffektiva. Kemisk-tekniska produkter, blekmedel, disk- och tvättmedel, insektsdödande färgämnen och andra biologiska substanser råar reningsverken inte på. En snabb

övergång till »tredje steget» i fråga om rening skulle kunna bli en effektiv spärr mot fortsatt vattenförorening. En övergång till »tredje steget» d. v. s. en rening där man tar bort även fosfor och kväve måste emellertid anses utopisk så länge s. k. höggradig rening ännu inte är allmän och t. o. m. låggradig rening saknas i många starkt förorenade områden.

Undersökningsmaterial som redovisats de senaste dagarna ger vid handen att den svavelförgiftning av atmosfären som bl. a. är en följd av användningen av de svavelhaltiga eldningsolja, genom regnet skadar sjöarnas fiskbestånd, åkergrödor och även skog. Ingeniörsvetenskapsakademiens årsrapport bestyrker hur snabbt svavelförgiftningen fortskrider.

I min interpellation den 15/2 1967 ifrågasattes, om icke provisoriska lagstiftningsåtgärder var nödvändiga till dess att bl. a. immissionsakkunnigas och naturresursutredningens förslag blir föremål för riksdagens ställningstagande. Statsrådet anförde att han inte ansåg provisoriska lagstiftningsåtgärder nödvändiga och erinrade om att vattenlagens bestämmelser om vattenförorening skärpts väsentligt så sent som åren 1956 och 1964. Statsrådet anförde vidare att regeringen något följer utvecklingen på detta område och är beredd att ingripa om så finnes påkallat.

Luftföroreningarna kan inte, vilket framgår av den senaste tidens vetenskapliga rön, handläggas som enbart nationellt problem utan måste ses som ett europeiskt och globalt problem. Sverige är mottagare av svavelförorening producerad i andra industriländer. I den senaste rapporten från Ingeniörsvetenskapsakademien heter det:

»Varhelst tungolja med hög svavelhalt förbrännes, kommer svavel ut i atmosfären, och det erhåller så småningom en global spridning. Enda lösningen måste ligga i en samlad insats för att rena avgaser men framför allt för

Interpellation ang. luft- och vattenvården

att utarbeta metoder för att avlägsna svavelhaltiga ämnen ur olika råoljefraktioner. Utvecklingen går också därhän, att raffinering i mycket liten utsträckning sker vid källan utan så nära förbrukaren som möjligt. Eftersom de skandinaviska nuvarande anläggningarna f. n. inte räcker till ens för vår nuvarande förbrukning, får man räkna med väsentlig utbyggnad av kapaciteten här. Det betyder att svavelhaltig råolja i stigande utsträckning kommer att skeppas hit och att tungoljan kommer att söka avsättning på de skandinaviska marknaderna. Reningsanläggningar måste bli aktuella också här.»

I IVA:s rapport heter det vidare:

»Eftersom det inte är rimligt att påbjuda att bara industrin i vårt land skall bära kostnaderna för att använda svavelfriare oljor betyder det att Sverige också bör verka för att forskningen på detta område sker i internationell samverkan.»

Från den utgångspunkt som anföres i IVA:s rapport blir det också nödvändigt att den svenska regeringen tar initiativ till åtgärder i syfte att stimulera fram en aktivare luft- och vattenvårdspolitik på det europeiska planet.

De alarmerande iakttagelser som gjorts om ökad förorening av de svenska vattnen, vilka bl. a. framgår av Ingeniörsvetenskapsakademiens senaste rapport, talar för att extraordinära åtgärder från regeringen är motiverade. En första åtgärd bör därvid rimligen vara att informera riksdagen och allmänheten om situationen på vattenvårdens område, om vilka resurser som står till förfogande liksom om vilka mera långsiktiga åtgärder som förberedes.

Med hänvisning till det anförda anhallar jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet ställa följande frågor:

1. Är statsrådet villig att lämna en redogörelse över det aktuella läget i landets sjöar och vattendrag i vad det gäller föroreningar?

Interpellation ang. luft- och vattenvården

2. Vill statsrådet delge kammaren sin bedömning av avloppsvattenverkens omfattning respektive bristande omfattning, deras reningseffektivitet respektive ineffektivitet, och i vilken takt en övergång till »tredje steget» beräknas ske?

3. Anser statsrådet att de nya fakta som framkommit om graden av förorening av landets vattentillgångar motiverar extraordinära åtgärder från statsmakternas sida?

4. Anser statsrådet initiativ från svensk sida motiverade i syfte att få fram en aktivare luft- och vattenvårdspolitik på det europeiska planet?

5. Anser statsrådet att de resurser som av statsmakterna ställts till förfogande för forskning på luft- och vattenvårdens område motsvarar de aktuella behoven?

Denna anhållan bordlades.

§ 24

Anmälades följande motioner:

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 141, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1907 (nr 36 s. 1) om nyttjanderätt till fast egendom, m. m., motionerna:

nr 1083, av fru *Holmqvist* och fru *Hörnlund*, och

nr 1084, av herr *Lundberg*; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 142, med förslag till lag angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda, m. m., motionerna:

nr 1085, av fru *Eriksson* i Stockholm *m. fl.*,

nr 1086, av herr *Mattsson m. fl.*, och

nr 1087, av fru *Ryding m. fl.*

Dessa motioner bordlades.

§ 25

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Till Riksdagens andra kammare

Undertecknade anhåller om ledighet från riksdagsarbetet under tiden den 27 oktober—3 november 1967 för resa till Italien såsom medlemmar av den officiellt inbjudna riksdagsdelegationen.

Stockholm den 26 oktober 1967

Sigvard Larsson

Anders Dahlgren

Filip W. Fridolfsson

Kammaren biföll denna ansökan.

§ 26

Meddelande om enkla frågor

Meddelades, att herr talmannen tillställts sex enkla frågor, nämligen av:

herr *Hammarberg* (s), till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet angående förläggning av annan verksamhet till flygets verkstäder i Västerås,

herr *Wiklund* i Stockholm (fp), till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena angående den framtida utformningen av svenska u-landsarbeters verksamhet,

herr *Wiklund* i Stockholm (fp), till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående förbättring av pensionärernas levnadsförhållanden,

fru *Kristensson* (h), till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående antalet utbildningsplatser för barnmorskeelever,

fru *Kristensson* (h), till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående tidpunkten för påbörjande av utbildning av instruktionssjukgymnaster, och

herr *Björkman* (h), till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående invandrande minoritetsgruppers strävan att bevara sin språkliga, kulturella och religiösa egenart.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 17.37.

In fidem

Sune K. Johansson

Fredagen den 27 oktober

Kl. 14.00

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr förste vice talmannen.

§ 1

Föredrogs var efter annan och hänvisades till lagutskott de å bordet vilande motionerna nr 1083—1087.

§ 2

Föredrogs den av herr *Jansson* (vpk) vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående luft- och vattenvården.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 3

Till bordläggning anmäldes

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 36, i anledning av motioner om användande av blindskrift på valsedlar,

nr 37, i anledning av motioner angående poströstning för sjuka m. fl.,

nr 38, i anledning av motion om underlättande av röstavlämning i vallokal,

nr 39, i anledning av motioner om poströstning vid kriminalvårdsanstalter,

nr 40, i anledning av väckt motion om stärkande av den kommunala demokratin,

nr 41, i anledning av motioner angående ledighet för krigsmaktens personal för fullgörande av kommunala uppdrag,

nr 42, i anledning av motioner om avskaffande av kyrkofullmäktige,

nr 43, i anledning av motioner om obligatorisk kommunal besvärsnämnd,

nr 44, i anledning av motion angående reglerna för omröstning i kommunalfullmäktige,

nr 45, i anledning av motioner om skyldighet för kyrkoråd att återställa skändade gravar,

nr 46, i anledning av motioner om lekmannainflytande vid beslut om åtal i tryckfrihetsmål,

nr 47, i anledning av motioner angående utskottets rätt att erhålla tillgång till handlingar för dechargearbetet,

nr 48, i anledning av motioner angående rätten att anhängiggöra ärenden i riksdagen,

nr 49, i anledning av motioner angående samråd med riksdagens lönelegation i förhandlingsfrågor,

nr 50, i anledning av motion angående utformningen av riksdagens lönelegations årliga redogörelse till riksdagen, och

nr 51, i anledning av motioner angående utskottsbehandlingen av riksdagens lönelegations årliga redogörelse till riksdagen;

statsutskottets utlåtanden:

nr 130, i anledning av motioner angående undervisningen i olycksfallsvård,

nr 131, i anledning av motion angående den politiska informationen i grundskola och gymnasium,

nr 132, i anledning av motion om statligt stöd till s. k. håltimmeverksamhet i skolorna,

nr 133, i anledning av motioner om användning av nedlagda järnvägar som cykelvägar, och

nr 134, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statlig medverkan vid fastställande av anställnings- eller arbetsvillkor för vissa arbetstagare

hos kommun eller annan allmän inrättning;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 54, i anledning av väckta motioner om ökad rättssäkerhet i skatteärenden,

nr 56, i anledning av väckta motioner angående beskattningen av enskilda och statliga vattenkraftverk, och

nr 58, i anledning av väckta motioner angående rätten till avdrag vid beskattningen för resor med egen bil till arbetsplatsen m. m.;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 46, i anledning av väckta motioner om uppräknig av vissa skulder vid inflation,

nr 47, i anledning av väckta motioner om inflationsskydd för försäkringssparande,

nr 51, i anledning av väckta motioner om offentlig auktorisation av låssmeder, och

nr 53, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till patentlag m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 51, i anledning av väckt motion angående handläggningen av vissa ärenden rörande omhändertagande av barn,

nr 52, i anledning av väckta motioner om begränsning av eller förbud mot tobaksreklam, m. m.,

nr 53, i anledning av väckta motioner angående behörigheten att utöva tandläkaryrket, och

nr 56, i anledning av väckta motioner om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension;

tredje lagutskottets utlåtande nr 49, i anledning av väckt motion om inrättande av ett »kulturhistoriskt servitut»;

jordbruksutskottets utlåtande nr 32, i anledning av väckt motion om kommunala naturvårdsnämnder; samt

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 42, i anledning av motion om en propagandakampanj för en bättre förebyggande hälsovård,

nr 43, i anledning av motioner om kartläggning av kostvanorna, m. m.,

nr 44, i anledning av motion om åtgärder för att stimulera användandet av inhemskt bränsle,

nr 45, i anledning av motion om inrättande av en ungdomens bostadsrättsorganisation, och

nr 46, i anledning av motion om samhälleliga åtgärder för övervakande av reklamen.

§ 4

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 321, i anledning av väckt motion om underrättelse i visst fall till part inför domstol om dom;

nr 322, i anledning av väckta motioner om hävande av adoptivförhållande; och

nr 323, i anledning av väckta motioner angående tillsättandet av ledamöter i domkapitel.

§ 5

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts propositioner överlämnats till kammaren:

nr 148, angående lönegradsplaceringen av vissa tjänster m. m.,

nr 149, angående stiftelse för utgivning av en informationstidskrift för invandrare,

nr 151, med förslag till lag med anledning av sammanslagning av medicinalstyrelsen, medicinalstyrelsens sjukvårdsberedskapsnämnd och socialstyrelsen,

nr 152, med förslag till lag angående dels fortsatt giltighet av 1 § andra stycket lagen den 31 maj 1963 (nr 268) om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete, dels ändrad lydelse av 3 § samma lag, samt

nr 154, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt.

Dessa propositioner bordlades.

§ 6

Anmäldes motionen nr 1088, av fru *Thunvall m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 138, med förslag till lag om ändring i föräldrabalken m. m.

Denna motion bordlades.

§ 7

Meddelande om enkel fråga

Meddelades, att herr talmannen tillställts en enkel fråga av herr *Börjesson*

i Falköping (cp) till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående förlängning av remisstiden för länsindelningsutredningens betänkande.

§ 8

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 14.02.

In fidem

Sune K. Johansson
